

KLEMENT
CRNČIČ:
RIBIČI.

GORJANČEVA MARIJANICA.

Spisal Fran Govékar.

I.
Dušeča soparica je ležala na zemlji in v zraku je žarelo, trepetalo in gibalo, kakor da se izgublajo v njem sami majhni plamenčki. Solnce je stalo v zenitu in njegovi žarki so palili kakor ogenj. Včasih pa se je vzduhu težko vzvalovilo in od juga sém je takrat privela vroča sapa.

Dolga vas je ležala kakor v težkem snu. Na ozki, razriti cesti se je valjalo po prahu nekaj kokoši, leno in zaspano, sicer ni bilo videti človeka.

Nad kamenolomom konci vasi se je širilo redko gabrje in leskovje, še višje pa so stale stare, krasne smreke, zarasle s širokimi, bujnogostimi vejami, šibečimi se pod lastno težo k mahovitim, z iglicami pokritim tlom.

Pod sprednjo smreko je ležal v senci kamnosek Tone.

Zleknil se je bil po mehkem mahu zdolžema, si podložil kot zglavje svoji pesti in zrl gologlav in golorok preko kamenoloma na ogromno ravan ljubljanskega barja.

Onkraj ceste je ležalo z razpadajočim, nizkim zidom ograjeno vaško pokopališče s čveterokotno, barbarsko surovo poslikano kapelico in smešno tenkim, šilastim stolpičem. Za pokopališčem je bilo med poljem in drevjem skritih nekaj vasic s kočicami, ki so se zdele, kakor da tiče že do

oken v močvirni zemlji, — tam zadaj so se širile na desno in levo silne planjave pašnikov in zelnikov, tu in tam je štrlel iz tal kržljav, zanikaren hrastič, ali pa so se vrstile brezkončne piramidice šote, druga za drugo do izgublajočega se obzorja . . . V smrekah so gnezstile vrane, se leno izpreletavale ter zakričale včasih otožno, javkajoče; nad stolpičem pokopališke kapelice so krožile postolke in s polja je žvižgalo naraščajoče in zopet ponehujoče škrtanje in cvrčanje murnov in škržatov. Nad vsem pa jasno, v svoji vedrini skoraj sivo nebo brez najmanjše meglice.

In Tone je zrl nizdoli ter bil zamišljen kakor še nikoli. Ničesar ni videl pred seboj, vendar pa mu je gledalo oko duše čisto in razločno bitje, ki mu je napolnilo srce z neutešljivo, divjo, globoko strastjo in z neizmerno žalostjo. Zrl je pred seboj Marjanico, kakor igračico majhno in nežno, skoraj gospodsko finega obrazka, nepopisne, prelestne svežosti in velikih modrih oči, polnih nerazumnih čarov in zagonetk.

Predzadnja hiša v vasi je bila Gorjančeva. Ponižna in priprosta, le pritlična in celó neomešana, a premožna in veljavna hiša. Stari Gorjanec je imel denarja celó v mestni hranilnici naložena, v hlevu mu je stalo petero krav, dva para volov, dvoje konj in vedno tudi nekaj telet, ki so mu donesla vsako leto od mesarja lepega dohodka. In hrib nad hišo, pašnik in gozd, njive

pod kamenolomom tjã do grajšãinske trepetlike . . . vse to je bilo Gorjanãevo. Na barju je imel še veã krajev zelnika, tam blizu Loke mu je rodilo ãvetero njiv žita, pod Gorico je bila dva streljaja v okrožju njegova zemlja, da je mogel iz nje narezati vsako poletje šote, kolikor jo je hotel, in travnikov je imel pred Brestom in pod Dobravico kakor nihãe drug v vasi. Trden in založen je bil Gorjanec, dedič dobrih gospodarjev. Denarja niso spoštovali, zato pa so si priženjevali zemlje, kos za kosom. Denar izgine, zemljišãe ostane, je bila njih filozofija. Zato pa je bil Gorjanec veljaven mož, ki se je svojega imetka zavedal in njegova beseda je veljala v vasi najveã, dasi ni bil župan.

Samo nekaj ga je peklo: žena Neža mu ni rodila sina, ki bi mogel prevzeti gospodarstvo, kadar opeša sam, nego jima je bil edini potomec — dekle — Marijanica. Samó to ga je bolelo in skrbi so mu rasle, ãim bolj je ostareval. Tem bolj pa se je zato ponašal s svojo lepo hãerjo ter jo ljubil tem gorkejše, tem sebiãnejše.

„Moj zet ne bo kar takole prvi pritepenec“, je dejal; „iz dobre hiše ga izberem, da bo imel kaj v dlani; pa v glavi mora biti tudi zdrav! Naša Marijanica, moja Marijanica bo rabila reto, ne sita, ko bo rešetala svoje snubce. Mnogo jih je padlo že med pleve in snetje, pa jih še bo, preden pride pravi. O, naša Marijanica jih zna vejati kakor snetiv oves, naša Marijanica!“

Tudi kamnosek Tone je bil padel med snetje in vrgla ga Marijanica s smehom in roganjem, ki mu je ranil dušo . . .

Pri Štembalu so imeli fantinje ob nedeljah po nauku svoj ples. Našel se je vselej harmonikar, ki je za par poličev vina vlekel meh do pozne ure. Fantinje so plesali goloroki s svojimi dekleti in ãe jim je lil pot curkoma po ãelu, so pili tem veã ter se potem hladili vso noã . . . Tudi Tone je zašel med nje. Dasi se je nosil skoraj mestno, bil je vendarle kmetskih staršev sin, ki se je ãutil med kmetskimi mladeniãi svoje starosti popolnoma domaãega.

Pri dekletih je bil priljubljen, saj je znal plesati lahko in prožno, da se ni skoraj dotikal tal in svojo plesalko je znal objeti nežno in mehko ter smehljaje vrteti jo kakor vihar, ne da bi se zadeval ob druge pare. In velik, zastaven, širokih pleã, jeklenih mišic je bil, da bi bil lahko zmel vsakogar, ki bi se mu bil upal upirati; dekletom pa je na njem najbolj ugajalo nekoliko blede, vedno prijazno lice s kratko ãrno brado, da je bil videti kakor preobleãen gospod preprostih, mirnih in ljubeznivih manír. Tone je plesal rad in vztrajno, nobene plesalke ni zanemarjal ter se

šalil z vsako, ne da bi bil kdaj nedostojen ali celó surov. Posebno odlikoval pa tudi ni nobene. To je ugajalo fantom, ki so ga jemali radi v svojo sredo, saj je bil dober pevec in ãe je bilo treba, se ni branil plaãati zanje.

Že pet mesecev je poznal Gorjanãevo Marijanico. Njen dom je bil nedaleã kamenoloma. Zjutraj, ko je šel na delo, in zveãer, ko se je viraãal v vas, jo je videl na dvorišãu, vedno svežo, iskro, resolutno, tudi ogovoril jo je vãasih in odgovorila mu je kratko in pikro, z ironskim nasmehom, polnim skritih igel, a vendar prijazno, kakor da bi ji bilo žal, ako ga je uãalila.

Toneta je vãasih zapekla njena beseda, toda ugajala mu je in mikala ga je tembolj, ker je bila drugaãna kakor druge, ponosna in uporna, kakor lepa žival, ki grize svojega krotilca.

Spoãetka ga je vodila sama trma, da se je pogostoma ustavljal pred pragom njenega doma in zaãenjal je z njo pogovor tako, da jo je zboldel; ko je zaãela napadati in bíti sama, se je veselil njene jezice, ki ji je pognala v lici togotno rdeãico ter so se ji svetile modre oãi od razburjenosti in ranjene samozavesti. Taka se mu je zdela najlepša. Njeno jedro telo je trepetalo in njene prsi so se dvigale strastno . . .

A kmalu je zaãutil, da mu Marijanica ni veã le zanimiva znanka posebnega znaãaja. Postala mu je potreba, da jo vidi veãkrat, da govori z njo, da se naslaja ob gledanju njene nežne, a vendar razkošno bujne osebe. In zahotelo se mu je, da se dotakne njenih rok, da jo pritisne tesnejše k sebi ter da ãuti vroãi dih njenih ustec na svojih licih.

Pri Štembalu je bil zopet ples in tudi Marijanica je prišla. Ostajala ni dolgo nikdar, saj je plesala le z najboljšimi fanti ter odšla vsekdar, ko bi morala ugoditi kajžarskim sinovom. Toneta se ni branila. Bil je lep plesalec, za katerega so se druge trgale, zato ji je bil vseã.

Tone pa se je vrtil z Marijanico najrajši.

Oblekla se je bila posebno izbrano in skrbno, da je bila zopet najzašãa. Svoje moãne kite je ovila okoli glave v krasen zlat venec ter si preko temena privezala nov baržunast ãrn trak. Okoli vratu je bila njena tenka, s ãipkami obrobljena srajca izrezana globlje kakor navadno, tako da se je videl njen krasni vrat, na katerem se je zibal na svilenem traku zlat križec. Preko prsi si je priredila pisan, svilen robec z dolgimi franžami ter se oblekla v moderc in krilo iz temnordeãe svile, ki je zašumela, ako se je le zgenila. Za pasom nad ãrnosvilenim predpasnikom si je vtakfin ãipkast robec.

Dà, lepa je bila Marijanica.

Toda njen največji ponos je bilo njeno perilo. V vsej župniji ni imela nobena takih spodnjih kril kakor Modičeva Marijanica! Do kolen so ji segale dragocene čipke, bele kot sneg in mehke kakor puh mladih rac... In njene nogavice pravi umotvori pletenja!

Marijanica pa jih je znala tudi pokazati, da so jih občudovali ter jo zavidali, ko je šumela mimo, vsa v svili in čipkah, kakor pikanten šopek v dragoceni manšeti.

Tudi kmetsko dekle zna biti koketno in vesti ter opraviti se zna zapeljivo, dasi ne pozna nizkotne rafiniranosti velikomestnih dam.

Taka je bila Marijanica na plesu pri Štembalu.

Ko pa sta plesala Tone in Marijanica že opetovano, ga je razgrel ples in vino je razvnelo njegovo kri, da se je sklonil k Marijaničini plavalasi glavici, jo stisnil k sebi ter ji dejal:

„Marijanica, ali veš, da te imam rad, silno rad? Ali veš, da moram misliti nate noč in dan?“

Marijanica pa se je zasmejala na ves glas in iz njenih modrih oči je švignil strupen blisk.

„Prav je“, mu je odgovorila. „Saj me imajo radi tudi drugi in še boljši kakor si ti! Slep nisi, neumen tudi ne. Tisto pa veš, čim višje zalučiš kamen, tem težje telebne na tla! Pazi torej, da ne zletiš previsoko! Padel boš tako, da se ne pobereš več!“

In pustila ga je sredi sobe ter zaplesala z drugim.

Tonetu pa se je skrčilo srce ob njenih besedah. Začutil je, kako mu je bušnila kri v lice in kako mu je hipoma izginila zopet v srce, da je postal blede kakor stena. Tiho je sedel za mizo in poizkušal piti, a ni se mu dalo. Udarec je bil presilen in pljuska Marijaničina je zadela njegovo dušo.

„Da je ponosna in pikra, sem vedel; da pa zna biti ošabna in neusmiljeno brezobzirna, tega še ne“, je razmišljal pobit.

„Kaj, vraga, se držiš, kakor možic v koruzi? Ali ti jo je Marijanica prisolila, da ti šumi po glavi? Punica ima jezik kot srp in vsekati zna, da bolečine ne pozabiš izlahka. Ej, boš videl, pri vsej svoji bogatiji še obsedi nazadnje kot stara devica! Take hruške niso za naše zobe, lesnike grintave.“

Štembal mu je natočil poln kozarec in prisel, da bi ga razvedril.

Po gostilni se je kadilo prahu in dima. Nekateri fantje so se že upijanili, vriskali so in poizkušali peti. Drugi pa so plesali divje in razbijali s petami ob tla. Večina deklet se je izmuznila

na dvorišče, da se ohladi, preden odide domov. Zato je več fantov, surovo skakaje, plesalo med seboj ter se divje krohotalo.

„Če noče — silim je ne“, je dejal Tone zaupnemu prijatelju. „Pošteno sem mislil. V mestu bi se ji godilo bolje. No, kmet ji bo ljubši.“

„Polno vrečo išče, verjemi. Za drugo ji ni. Stari je prav tak. Zdražbov Martin je odšel v Ameriko, ker mu je Gorjanec pokazal vrata. In fant je bil priden, pošten in postaven! Videmškov Tomaž se ni mogel več videti doma, ko je dobil njen odgovor. V ljubljanski fabriki je sedaj. In Mačkov Tine, Podržajev Francelj, Mirtov Cene... vsi so odnesli dolge nosove iz Gorjančeve hiše. Pa kakšni fantje! Polno vrečo, četudi staro in zakrpano, iščejo, družega nič!“

Tone je prikimal in vstal. Ko pa je stopil okoli ogla na cesto, je videl starega Gorjanca in Benka iz Kota, vdovca s tremi otroci in s tremi hišami. Pred njima je šla Marijanica. Stopala je kakor pero lahka ter držala z desnico svoja krila tako, da se je videla cela vrsta krasnih čipk in da se je videla njena noga do srede meč; z levico, v kateri je tiščala svoj robec, pa je mahala mogočno.

Naglo je stopil Tone mimo starih in se pridružil Marijanici.

„Pa me vsaj na ženitnino povabi,“ je dejal, „če me že ne maraš za ženina. Tale zadaj“ — pokazal je Benka — „že težko hodi, pa ga bom podprl, če boš hotela.“

„Dober človek si, predober; zato se ponuja celo tam, kjer te ne kličejo. Res, siten si kakor muha. Treba bo vzeti muhalnik v roke, da se te odkrižam.“

In krenila je na domače dvorišče, ne da bi se ozrla... Poslej pa se mu je vselej umaknila, kadar ga je videla prihajati, in k Štembalu je ni bilo več...

To je premišljal Tone, ko je ležal pred smreko in zrl preko barja. In dasi je sedaj vedel, da ne dobi Marijanice nikdar, je moral misliti le nanjo. Gledal jo je v duhu pred seboj, zdravo, jedro, mikavno v vsaki kretnji, v vsakem pogledu njenih lepih modrih oči. In zdelo se mu je, da vidi tikoma svoje njeno zlatolaso glavico z vencem debelih kit, da čuti vročino njenega svežega bujnega telesca, da sliši šumenje njenih svilenih kril in bohotnih čipk. Hrepenenje ga je napolnilo vsega, in kri mu je plula vroče po žilah...

„Oh, da bi bila moja!“ si je mislil. „Da bi bila sedaj le tu, prisilil bi jo, da me ljubi, kakor jo ljubim jaz, divje, neutešeno!“

V zraku je gorelo in nad barjem so se delale megle soparice. Iz zemlje je puhtelo opojno in iz gozda je prihajal vonj smrek in stotero cvetk.

Tone pa je ležal v razkošni omotici in kakor bi bil v peči, je žarelo po njem vse, da je bil moker vsak njegov las.

Tedaj je zašumelo nad njim. Suho dračje je pokalo in lomile so se nežne veje. Še trenotek — in preko skale je zdrsnila ženska kakor bel tič, si hipoma poravnala svoja krila, ki so izdala za hipec dvoje krasnih nog in pred Tonetom je stala Marijanica.

„Marijanica, — ti — ti!“

Skočil jo pokonci ter ji ovil roki okoli pasu ter jo poljubljal divje — blazno . . .

„Moja si — moja moraš biti, Marijanica! Ne upiraj se — pusti, pusti! — saj veš, da te imam rad, da bi umrl zate, Marijanica!“

Močan je bil, kakor bi bile njegove mišice iz železa. Zaman se mu je izkušala izviti, smehljaje se mu je udala, ko jo je vedel pod smreko ter mu segla v bujne črne lase dobrikaje in šepetaje:

„Ti revček, saj si dober — saj se mi smiliš!“

(Dalje prihodnjič.)

MATI.

M. Nataša.

Tiha noč je . . . Sneg na polje pada
na poljani smrtni pokoj vlada . . .

Sama hodi deva v poznem mraki,
trudni so in težki ji koraki . . .

Na poljano padajo snežinke,
v srcu vstajajo ji žalostinke . . .

Hodi dalje — k domu danes roma
s srcem polnim bôja, polnim dvoma . . .

Bo li mati hčerko pač spoznala,
jo spoznala . . . ji odgovor dala?

Lice rožno ji je obledélo
in okó ji jasno otemnélo?

* * *

Rahlo mati ji odpira duri,
ni je čakala ob pozni uri . . .

„Ti se vračaš, moje dete milo!“
In okó se ji je porosilo . . .

„Kaj prinesla iz tujine meni
sivi majki svoji, zapuščeni?“

— Pa zaplaka jadno mati mlada . . .
Noč je tiha . . . Sneg na polje pada . . .

ONI DAN . . .

Vekoslav Spindler.

In pride veliki poletni dan,
in solnce mogočno žari iz višine,
in v žarkih se kopljejo sinje planine,
in koplje v svetlobi se murska ravan.

Veselo zapojejo takrat zvonovi,
in radostno svatovske pesni zvene —
in združiva midva za dneve se vse
in v noč izgubé se življenja grobovi.

Za novo življenje poraja se dan,
življenje mogočno, življenje preširno . . .
Ah, zdaj se vpokoji, ti dete nemirno! —
Glej, v svate prihaja nam cvetna ravan.

Nagiba se solnce v poletni večer,
in pesni pravljicne so nas opojile —
Nad sinjo planino popevajo Vile:
slastem zdaj skrivnostno otvarjamo dver.

GORJANČEVA MARIJANICA.

Spisal Fran Govékar.

(Dalje.)

II.

Nad vasjo je ležala težka, zadušljiva noč. Iz zemlje, napojene s solnčno vročino, je puhtelo soparno, da je tiščal na ulice zagaten zrak. Tik vsake hiše je bila velika, zelenolišajasta gnojnica ob kupu živinskih odpadkov ter širila bodeč smrad. Hlevi so bili odprti in iz njih je prihajala vroča sapa, ki pa se ni dvignila, saj je bilo v ozračju mirno in gosto od vsakovrstnih plinov, borečih se z opojnim vonjem pareče se trave in suhe mrve.

Po hišah je bila že tema. Samo v prodajalnici sredi vasi je brlela medla petrolejka. Čulo se je pričkanje žganjarjev, pijanih in jedva še jecljajočih. Na hribu nad vasjo je zaukal fant in odzval se mu je odnekod tovariš. Potem je bilo zopet tiho.

Kamnosek Tone je slonel na oknu svoje sobe in zrl na cesto. Spati se mu ni dalo. Naval čustev in misli se v njem še ni polegel in srce se mu še ni umirilo.

Čutil se je nepopisno srečnega, da se mu je smejalo samo od sebe in zdelo se mu je, da je blaženost, ki ga navdaja, prevelika, prerazkošna in težka, da bi mogel mirno leči in molče pogovarjati se s seboj samim v prazni, pustih sobici.

Marijanica je njegova! Gorjančeva lepa in bogata hči, ki jih je zavrnila že toliko z jedko porogljivostjo, se je udala njemu, revnemu kamnoseku! In poslušala ga je z razpaljenimi lici in od sreče žarečimi očmi ter pustila smejaje divje, blazno poljubljati se na svoje krasno sveže ustnice! Kakor bi se bila mahoma izpremenila v drugo bitje, se mu je zdela. Ko jo je držal v svojem tesnem objemu, se je čudil sam, da je včasih toli prevzetna, visoka, razžaljivo zbadljiva, le zaničevanje in ironijo izražujoča Marijanica nakrat tako mehvoudana in nežna, tako dobra in sladka ljubica... Udala se mu je brez ugovora, lici ji je pokrila za mah bledota, iz oči ji je zarsšela strast in v bujna usteca se se vtisnili beli zobki... In nad kamnošlomom je zajeknil glas, bolesten in blažen, plačoč in vriskajoč — čuden, zagoneten, neznan vzkrik narave, lep in strašen hkratu...

A potem? — Kaj je bilo potem?

Izvila se mu je iz rok hipoma, planila pokonci in zbežala kakor brezumna.

„Marijanica, ostani!“ jo je prosil ter jo ujel za roko, toda iztrgala se mu je ter ga sunila od sebe surovo in togotno, da je omahnil. In hitela

je navzdol preko pečin kakor bi jo nesel vihar, kakor da si hoče razbiti glavo ob ostrem skalovju. Ni se ozrla več po njem... S predpasnikom je šinila preko oči, si pogladila razkuštrane lase, samozavestno se zravnala ter stopala potem zopet lahko in prožno kakor vedno, z ničemer ne izražajoča, da je doživela pravkar usodno dramo svojega življenja...

Kaj je bilo to? Zakaj se je vedla tako? Ali se je zakesala? Ali jo je zapekla sramota?

V Tonetu so se dvigali dvomi, strah se je plazil polagoma v njegovo dušo ter jo obtežil s silnim bremenom. Da bi se mu zopet iztrgala, — da bi ga ne hotela poznati več, — da naj bi ostalo vse le trenotek brez nadaljevanja in brez pomena, to se mu je zdelo nemožno. Tako neusmiljena Marijanica ne more biti, da bi mu dala iz čaše svoje ljubezni le pokusiti, a jo potem brezsrčno razbila pred njegovimi očmi! Ne, taka Marijanica ni. Z viška svoje nepristopnosti je zdrknila prostovoljno mahoma nizdoli v njegove hrepeneče, široko odprte, težko jo pričakujoče roke, in zdaj jo drži, da mu ne uide več! Navzgor ne more — navzdol pa ne bo hotela sama... Dà, dà, Marijanica, pri Tonetu ostaneš, ki te ljubi, kakor bi te ne ljubil nihče na svetu, ki bo skrbel zate dan in noč ter delal, da se ne pokesaš nikdar za tisto minuto, ko si mu gledala v obraz prvič milozaupno in udanozvesto! Nikdar naj več ne porosé solze tvojih višnjevih očesc zaradi mene — nikdar več naj ne izginejo bujne rožice s tvojih ličec zaradi mene! Srečna, blažena boš živela na moji strani, svoje dlani bom pokladal tvojim nogam, da se ne ranijo ob ostrem kamenju življenja in moje vroče srce ti bo gorkomehka blazina, kjer boš počivala tiho in mirno kakor v materinskem naročju! Ne, ne, ločiti se ne moreš več od mene, najini duši sta vzplamteli enkrat v skupen zubelj, ki se ne da ločiti več! In tvoje oči bodo poslej vedno počivale nad mojim življenjem kakor zvezdi vodnici, roseči name srečo in mir!

Tone je sanjaril z odprtimi očmi, zroč v temo in na tiho, zapuščeno cesto. In pred seboj je videl Marijanico, smehlajočo se, iskrih oči in belih, bisernih zob — vsa sveža, zdrava, jedra — naslanjajoča svojo zlatolaso glavico k njemu ter nudeča mu svoja mala usteca v razkošen poljub.

Na cesti se je začul počasen topot konj in mimo se je zibala dolga vrsta širokonaloženih, visokih vozov sena. Na prvem vozu je ležal na trebuhu star kmet in dremaje držal v rokah povešene vajeti. Konji so stopali trdo in polagoma, voz za vozom je izginjal omahovaje počasi v temi. Na zadnjem pa je ležala velika bela lisa, napol zakopana v senu. Za hip se je ustavila karavana, in Tonetu se je zdelo, da zveni z voza rahel, dobrikajoč ženski smeh . . .

Toneta ni vzdržalo več v sobi. Soparica je polnila vso vas in v hišah je bilo zadušljivo. V omotici se je mučila žival in v utrujenosti je objemala ljudi le težka, nemirna omamljenost. Spati ni bilo možno.

In Tone je stopil na ulico ter krenil proti koncu vasi, kjer je stala Gorjančeva hiša. Tiho se je plazil mimo hiš. Povsod so bila okna odprta in čulo se je jokajoče ječanje majhnih otrok, trpečih v vročini.

Srce, polno sreče in plahosti, ga je vleklo k Marijanici. Gotovo tudi ona ne more počivati in njene misli so pri njem, kakor obletavajo njegove samo njo — samo njo. Govoriti mora z njo, pomiriti jo in želeti ji lahko noč. Povedati mu mora, zakaj se je vedla popoldne tako čudno. Nič ji ni zameril; saj more razumeti dekliško srce, ki se je hipoma iztreznilo po minoli vihri strasti, razumeti more misli, ki preplovejo mahoma njen razum, ko se zavé iz omedlevice razbrzdavnosti in pijanosti čustev! Ko se umiré živci ter se upokojé čutnice, ko preneha valovanje krvi po žilah in besno utripanje srca, takrat se oglasi hladni, neusmiljeni kritik razum, ki je večer sovražnik in porogljiv sodnik otročjega srca! In takrat se pač napolni dekliška duša s strašnim, neodoljivim strahom in besen kes zasadi svoje ostre strupene kremplje v bedno srce, da zaječi tem groznejše, čim globlje se je bilo potopilo pravkar v morje prelestnih čustev . . .

Zato pa ga sprejme Marijanica gotovo vesela, da najde ob njem tolažbe, utehe in duševne opore! Skupna je njuna krivda in vez greha ju združuje nerazrušno. Zato pa naj nosita poleg tudi skupno sladko zavest, da sta se našla v najlepši uri ter se strnila v harmonijo, ki je ne razdere nič na svetu!

In Tone je potrkal na Marijaničino okno ter rahlo zaklical: „Marijanica, — jaz sem, — Tone! Zaspali nisem mogel — govoriti moram še nocoj s teboj!“

Priprto okno se je odprlo samo in Tone se je sklonil vanje, da vidi svojo ljubico.

In videl jo je! Na skrinji je sedela napol razpravljena, česala svoje lase in plakala. Ko je potrkal, je prestrašena planila na noge ter obrnila svoj obraz. In Tone je videl, da je blede njeno lice in da so ji oči rudeče od joka.

„Ti jokaš, Marijanica! Deklê, ali me ne ljubiš? — ali ti je žal, da si bila moja? Marijanica, glej, mislil sem, da se me srečna okleneš ter da mi poveš, da hočeš biti rada moja žena! V mesto pojdeva — samsvoj postanem — živela boš brez skrbi in jaz ti bom dober mož, ki te bo nosil na svojih rokah! Ali res nočeš, Marijanica? — ali tudi sedaj nočeš, dasiravno se je zgodilo že to med nama?“

„Ne, — nočem in nikoli ne bom hotela! Nikoli, da veš! Nikoli, pa če bi bilo vsega konec! Pa še to ti rečem: ne poznam te več! — ne pridi nikdar več in pojdi, pojdi, saj te zaničujem in sovražim!“

Stala je sredi ozke sobice, natlačene z razkrito posteljo, omarami, skrinjo, kolovratom in stoli; majhna svetiljka je razsvetljevala komaj njeno osebo, pokrito le s tenko srajčico in pisanim spodnjim krilom. Zlatormeni lasje so se ji vsuli po golem vratu in polnih, okroglih plečih, roke pa je imela razkrite skoraj do ramen. Še danes so se ovijale te krasne, mehke roke okoli Tone-tovega vratu, sedaj pa so se njih prsti krčili v pest.

„Pojdi, takoj pojdi in ne prikaži se nikoli več pred moje oči! Ne maram te, pa če poveš vsej fari, da si mi za trenotek zmedel glavo! O, le pojdi in hvali se, bahaj se in raztrobi povsod, da si me okradel kakor zna krasti le predrzen berač, — govori kar hočeš o meni — a jaz te ne maram — nikdar, nikdar!“

In skočila je kakor mačka k oknu, ga zadržnila in zastrla in vpihnila luč.

„Marijanica, slišiš — poslušaj me vendar!“ je prosil Tone, a dobil ni nobenega odgovora.

Na hribu pa je završalo med smrekami kakor bi težko vzdihnil in se oddahnil ves gozd. In vršanje je naraščalo, nad Krimom se je zakrvavo zabliskalo, mogočen grom se je razlegnil kakor bi se podirala gora in odmeval grozno od vseh strani. Oblak prahu, listja in slame je zaplesal po cesti, ter lopotal z odprtimi oknicami, da je zažvižgalo in zahrupelo po vsej vasi. Blisk za bliskom, grom za gromom, drug hujši in strašnejši od drugega — — nad križem pokopališkega stolpa je hipoma zableščalo rudeče in ognjeno kakor bi se otvorila vrata pekla — in vsula se je težka, gosta, ledeno-mrzla ploha ter bila besno, razkačeno . . .

(Dalje prihodnjič.)

GORJANČEVA MARIJANICA.

Spisal Fran Govékar.

(Dalje.)

III.

Pri Štembalu se je vse trlo gostov. V sobah, na desni in levi veže, so plesali fantje in dekleta, v veži ob dolgih mizah pa so sedeli starci in starejši kmetje. Dva harmonikarja sta čepela na zapečku in vlekla meh vsak po svoje, da je bila hiša polna godbe. Topot nog v okovanih črevljih, vriskanje, kričavo pogovarjanje, smeh in žvenket kupic... vse se je združevalo v silen hrup, ki se je širil daleč naokoli.

Bil je praznik župnega patrona, sv. Jakoba. Zjutraj in dopoldne sta bili slovesni maši ob številni asistenci ljubljanskih frančiškanov, popoldne je bil nauk in blagoslov, vse z največjim cerkvenim bliščem. S hriba so grmeli topiči, s stolpa se je razlegalo gromko potrkavanje, pred cerkvijo sta stala mlaja z zastavami in papirnatimi okraski in ljudstvo je drlo v gostih trumah od vseh strani v prazničnih opravah v vas, napolnilo cerkev in posedlo tudi po dvoru ter molilo v čast sv. patrona. Svečanostno in veselo je bilo danes vsem v duši, in sicer mrki in trdi, od skrbi in bede blede in suhotni obrazi so bili danes vedri, mehki in radostni. Dekleta so se košatila v novih oblekah in v svežeizlikanih pečah ali v dolgofranzastih, kričavopisanih svilenih rutah ter šumela s svojimi bujnonabrekli, trdimi spodnjimi krili. In kadar so se prestopile, so jim vriščeče zaškripali visoki čizmi z rdečimi ali zelenimi trakovi. Fantje so oblekli danes svoje zelene baržunaste telovnike z velikimi posrebrenimi gumbi, škrlatiste jopiče in črne ozke hlače; obuti pa so bili v umetnozgrbljene, dokolenske „meksikanjarice“. In na kosmatih kastorcih so imeli sveže šopke, nagelj, roženkravt in rožmarin, ali pa papirnaté umetne rože, rdeče, višnjeve in zelene.

Tako so se množice trikrat zbrale k sv. opravilu, pobožno poslušale pridige, molile, trumoma pristopale k sv. obhajilu in se v brezkončnih vrstah gnetle okoli oltarja ob cerkvenem darovanju, ponižno in skesano so poljubljale svetniško svetinjo, ki jim jo je nudil župnik v poljub ter bile s srcem in z dušo odmaknjene iz te doline solz tjà gori v blaženo domovino farnega svetnika, varuha in priprošnjika cele doline.

Ko pa se je razjeknil zadnji akord s kora in so utihnile orglje, ko so pogasile svečice na lestencih in oltarjih ter se je umaknilo duhovni-

štvo v župnišče, tedaj se je hipoma razšla tudi pobožna, verna in skesana množica. In hipoma so bile polne vse gostilne in žganjarne, zahrople in zabučale so harmonike, glušno vriskanje se je razlegnilo po vsej vasi in začelo se je rajanje, popivanje in veselo pričkanje med mladimi in starimi.

Pri Štembalu pa je bilo središče veselja. Imel je najobširnejše prostore in najboljšo pijačo. Kakor iz panja razburjenih čebel je šumelo iz njegove hiše. Na dvorišču se je nabralo vse polno kolesljev, na njih so sedeli hlapci s steklenicami in kupicami v rokah, se dražili med seboj in pili. Okoli hiše se je pojavila tropa otrok ter se po prahu pretepala za kosce potic in klobas, ki so jim jih metali šaljivi gostje. Na vrtu pa je po travi posedlo nekaj omoženih žensk, jedlo iz robcev, pogrnenih preko predpasnika, in pilo. Oblečene so bile v nebroj kril, da so bile široke in razčeperjene kakor kokoši, kopajoče se po vročem pesku. In kmetice so sedele na hladni travi, jedle in pile ter ponižno čakale svojih mož, ki so bili v gostilni ter se glasno razgovarjali.

„Hej, Benko, kaj se ne misliš več ženiti?“ je kričal hudomušen vaščan na postarnega, širokoplečega in še vedno močnega kmeta v bahati obleki, z debelimi tolarji mesto gumbov in močno srebrno verigo za uro. „Ali te nobena več ne mara ali pa nimaš korajže?“

„Kdo ga bo jemal, skopuha, ki še sebi ne privoščil poliča vina! Glej ga, še fraklja ne bo sam plačal,“ je dražil bahača drug kmet in nagajivo zaklical: „Štembal, še en liter! Mi ne nosimo tolarških gumbov, pa zato vendar ne stradamo pijače, kakor tale Benko!“

„Štembal, prinesi mu ga cel bokal“, je dejal mirno Benko, „naj se ga nažre, pa jaz ga bom plačal, da ne bo iztezal svojega jezika!“

„Dobro, dobro!“ je kričala družba in se smejala. „Ti si mož, Benko, sam ne piješ, a ga drugim privoščiš!“

„Če si žejen, pa se pri meni doma oglasi: v kleti ga imam več polovnjakov, da si ga izbereš po svoji volji,“ je dejal Benko in si počasi zapalil razcefrano smodko najslabše vrste. „Kar se pa tiče moje ženitve, to nikomur nič mar! Oženil se bom, kadar bom hotel in ženo dobim, kjer jo bom iskal.“

„Saj jo že iščeš!“ se je oglasil Štembal, ko je nalil iz trebušatega bokala celo vrsto kozarcev. „Toda tam ti je že izpodletelo, Benko — meni vrjemi! Marjanice ne dobiš, pa če si obrusiš podplate!“

V tem trenutku je stopil iz sobe kamnosek Tone s svojo plesalko. Vročje jima je bilo, prisedla sta k stranski mizi ter naročila vina. Na plesišču je vladala silna, zagatna soparica in plesalci so se kopali v lastnem potu; vzlic temu pa so se vrtili neutrudno in z neko strastno vztrajnostjo.

„Tudi Marjanico dobim, če jo bom le hotel,“ je odgovoril Benko. „Gorjanec je moj prijatelj, dekleta pa ne bom niti vprašal. Zakaj bi se mi pa upirala? Ali more dobiti goršega od mene? Moja hiša je taka kakor Gorjančeva in moje posestvo boljše kakor vsako drugo. Pa tudi denarja je pri hiši toliko, da ne grem menjati z nikomur. Marijanica je pametna, in če hočem, v treh tednih je moja!“

„Prestar si, Benko, prestar!“ mu je ugovarjal kmet in hitel piti Benkovo vino. „Saj si mož, ne rečem, bogat in zdrav za tri fante, ampak star, malo plesnjiv in neroden, punica pa mlado otroče. Oče bi bil lahko njen, Benko! Kaj boš z njo?“

„Gledal, gledal jo bo, družega pa ne! Ti ne, Benko! No, pa saj dobiš lahko pomočnika; mladega hlapca si vzemi! Haha!“

Začele so se surove, umazane šale. Benko se je smejal; braniti se mu ni ljubilo. Obraz mu je pokrtil lokav izraz, pomaknil si je širokokrajni kastorec v tilnik, zagonetno kimal in natakalo vino svoji družbi.

„Moja skrb; le pustite!“

Kamnosek Tone pa se je dvignil od stranske mize in pustil svojo plesalko samo. Besede starikevega bahača so padale na njegovo srce kakor besni udarci; zapelo ga je v duši in zbolelo, da bi bil najrajši planil na starca in ga zadavil. Kakor o kupnem blagu govori o njegovi Marijanici, kakor o živinčetu, ki se kupi iz hleva za gotov denar ter se doma vpreže v drevo, če hoče ali ne. In surove, blatne šale Benkovih sopivcev so ga ranile v srce, ki je prekipevalo resnične, nesebične ljubezni do nje, ki se mu je zdela najlepša, najmilša med vsemi dekleti, kar jih je srečal kdaj v svojem življenju. Kakor bi se potapljal v smradno gnojnico, se mu je zdelo, ko je slišal podle dovtype kmetov, dražečih Benka, — in kakor bi se bal, da mu oblatijo te poltne šale čista, sveta čustva njegove duše, je bežal iz veže v drug konec hiše med fante, ki so se

zbrali okoli mize ter začeli popevati. Poznal se je, da bi mu bilo neznosno, ako bi se vrnil sedaj domov v svojo tiho sobico; da bi trpel neznansko sam s svojimi mislimi in čuti, zato je prisedel k veselim fantom, da si umiri srce in da se iznebi trpkih misli v družbi veseljakov prijateljev. Težko mu je bilo, a silil se je, da je pel z njimi in pil.

Benko pa se je ozrl s hudobnim smehom za njim in pokazal nanj preko rame s svojim palcem.

„Tegale misliš, Štembal, tegale, kaj ne? O, saj vem vse, — prav vse. Ali pritepenec mi zgage ne bo delal, tale lakotnik že ne! Jaz mu posmodim pod nogami, da bo tekel kakor hudič po loju iz naše fare in da si bo premislil, še kdaj stezati svoje beraške parklje po naših dekletih!“

Štembal je skomizgnil z rameni.

„Marijanica ima svojo glavo,“ je dejal. „Berač gori ali doli, — Tone je vendarle fant, ki bi je bil vreden. Priden, pošten in trezen je, in če ga punica hoče, ji tudi tvoji tisočaki ne bodo na poti.“

„Pa Gorjanec noče, šema! Kaj bo kamnosek s kmetijo! Prodal bi jo nazadnje, a tega Gorjanec ne dopusti nikoli! Vleci se torej ali ne vleci za tega polškriča, Marijanice ne dobi, tako ti povem... Pa še en bokal prinesi, da ne bodo mislili, da so me s svojimi gobci spravili ob dobro voljo!“

Kmetje so pili danes na Benkove stroške. Okoristiti so se hoteli in vlivali vase vina polne kozarce. Hrupno so pritrjevali Benku, hvalili njegovo imetje in glasno zabavljali kamnoseku, pritepencu-beraču, ki se vsiljuje v najboljšo hišo.

Na plesišču pa so divjali plešočji pari neprestano; vino je razgrelo fante, da so postajali nasilni in brutalni. Razbijali so s petami ob tla — slišala se je vsak čas surova kletev in dekleta so vriščala in cvilila med poltnim krohotanjem svojih čestilcev. Za hišo so postajali zaljubljeni, se navidezno hladili, a si stiskali roke in šepetali... Skesanost in pobožnost je že odplavilo vino, in duše, ki so se še pred malo urami dvigale v iskreni vernosti nad pozemeljske interese, so se potapljale sedaj zopet v grešno strast. Omožene ženske na vrtu so se med tem neprestano sitile in med nje so prihajale vedno nove polne steklenice. Postajale so glasne, poizkušale peti, a se kmalu razprle in upile, kričale ter se psovale. Prihajali so možje, kleli in jih zmerjali. In zopet je nastal mir; začelo se je petje in popivanje iznova...

Iz gostilne je puhtela vročina kakor iz peči in dišalo je po vinu kakor iz odprte kleti. Vrišč

in hrup je naraščal, fantje so prepevali iz polnih pljuč, nekateri so vriskali, bili po mizah, razbijali čaše, vmes pa se je čulo hropenje harmonik.

Okoli Benka se je nabralo polagoma vedno več žejnih pivcev. Udovec je plačeval danes kakor še nikdar. Družba okoli kamnoseka Toneta pa se je razšla in tudi Tone se je odpravil domov. Plesati se mu v tej vročini ni ljubilo več. A ko je stopil skozi vežo, je videl, da je večina njegovih tovarišev posedla za mize blizu Benka ter da so pili njegovo vino. Pijani so bili in napivali so kmetu glasno.

Za Tonetov pozdrav se ni zmenil nihče.

Zvečerilo se je, in Tone je stopal počasi proti domu. Po glavi mu je šumelo zopet bahačasto govorjenje Benka in skelela ga je trditev, da je berač, ki ga Gorjanec za svojega zeta ne bo maral. Kaj je zato slabši, če ni bogat in gruntarski sin? Kaj nima pridnih, neutrudnih rok, s katerih krvavimi žulji bi si hotel prislužiti pravico, biti udan hlavec svoji Marijanici? Kaj ni poštenjak, brez madeža na svoji vesti? Kdo mu more kaj oponašati, kdo kaj očitati? Čist stoji pred svetom, in njegova edina krivda je, da ljubi, — ljubi Marijanico takó brezumno, a takó pošteno, iskreno in globoko! Srcu pa se ne da vlevati in kar je združila ljubezen, tega ne razklene nobena moč na svetu.

Dà, čudna, trmasta je Marijanica; neumljivo je njeno vedenje, toda prišlo je vse tako naglo, nepričakovano. Njen ponos je užaljen in zadeta je na svojem najobčutljivejšem mestu, v svoji samozavesti. Premagalo jo je hipoma, udala se je brez premisleka svojim čustvom, in to jo boli in peče. Morda si reva domišlja, da se čuti on zmagovalca, ki se sedaj lahkomišelnost ponaša s svojim činom ter se posmehuje njeni hipni slabosti! Morda se boji, da je postala žrtev vetrnjaka, ki že jutri pozabi, kar je cenil nad vse včeraj! Ne pozna ga še dovolj in izkuša ga sedaj, da se preveri, ali je res vreden, da postane njegova zvesta žena; izkuša ga, ali se bo dal z osornostjo odvrniti in ali je njegova ljubezen dovolj trdna, da vztraja, četudi se mu kaže odurno in žaljivo... Ali Tone bo vztrajal, najsi trpi ta izkušinja še tako dolgo, in dokazal ji bo, da je mož, ki mu sme mirna zaupati srečo svojega življenja!

In nasmehnil se je, ko se je spomnil starikevega Benka. Smešen in nesramen se mu je zdel širokoustnež, ki si domišlja, da dobi najlepše dekle, ako le porožlja s svojimi tolarji in da odvede Marijanico tako izlahka na svoj dom, kakor odpelje mesar telico iz kmetovega hleva, ko je odštel nekaj srebrnjakov!

Plesnjivi, krmežljavi vdovec zgrbljenega hrpta in trdih, togih nog — pa brhka, živa, mlado-razcvela Marijanica! To bi bil par, da bi se smejala vsa fara!

Ne, ne, to ni mogoče! Marijanica pa se ne bo nikdar osmešila s starcem. Prej se sprizanjita ogenj in voda, kakor se sklene tak zakon!

In čisto lahko mu je postalo pri duši, ko je došel do tega zaključka. Ah, toliko je razmišljal zadnje tedne o svoji ljubezni, o Marijanici in svoji bodočnosti... v dvomih in upih, v bridki resignaciji in sladkih sanjarijah je prebil vse dni, vse noči. Toda vsiljeval se ni Marijanici več. Od tistega viharnega večera, ko mu je tako osorno zaprla okno svoje izbice, je ni več nadlegoval. Čakal je, da se ji duša umiri in se nadejal, da se potem najdeta zopet ter se ne ločita nikdar več.

V kamenolomu so hiteli delati. Nalomili so velikanske skale in devet kamenoseških delavcev je obsekavalo in gladilo kamenje pod Tonetovim nadzorstvom. Preko Grubarjevega kanala v Ljubljani so stavili nov kamenit most, in dan na dan so prihajali vozovi in čolni po nove plošče in štirjaške kamne. Parkrat je moral Tone sam v mesto ter je ostajal pri mostu po več dni. In tako je med delom lažje prenašal bolešno negotovost radi Marijanice in hitrejši mu je minilo že nekaj tednov...

Ali sedaj mu je postalo nakrat lahko pri duši in zdelo se mu je, da bi ne storil prav, ako bi ne šel zopet k Marijanici ter jo posvaril, naj pazi na razgovore svojega očeta z vdovcem Benkom. Zdelo se mu je, da je njegova dolžnost, opozoriti jo na brezobrazno baharjenje Benka in na besede, ki so bile toli žaljive za njeno čast. Gotovo bode besna nad tako nesramnostjo, in pri tem se mu ponudi najlepša prilika, da ji pové, kako nesmiselno je njeno vedenje, in da ji razloži iznova svoje načrte za njuno bodočnost. Dà, dà, k njej pojde, da ji pové iznova, kako poštene so njegove namere, in Marijanica bo izprevidela in se ga oklenila za vedno... neločljivo...

Težko je čakal noči. Po vaški cesti so drdrali koleslji s praznično oblečenimi kmeti in kmeticami iz okolice. Bili so glasni in jedva jec-ljaje so še vedno kričali ter poizkušali peti. Iz gostilnic so odhajale opotekajoče se skupine fantov in mlajših mož, pred njimi pa so begala dekleta razmršenih las, od vročine in utrujenosti gorečih lic... Za vrtovi in v mračnih stranskih ulicah se je čulo šepetanje in pridušeno smejanje... Razposajenost in razbrzdano veselje vse povsod. Od vseh strani se je čulo hripavo prepevanje in divje ukanje, izgublajoče se polagoma in nara-

ščajoče na vedno drugem koncu.

In počasi je nastopila noč, topla in jasna. Nad vasjo je vzplavala polna luna in zamigljale so zvezde na nebu, s hriba je zapihljala nizdoli hladna sapica.

Takrat se je pritihotapil Tone h Gorjančevi hiši. Gori nad kamenolomom je čakal te ure ter se med smrekovjem in gabrjem počasi bližal Marijaničnemu oknu na zadnji strani hiše. Videl je iz daljave, da je sama. In tiho je pristavil leseno kozo pod okno ter se vzpel nanjo.

„Marijanica,“ je šepetal, „ne zameri . . . zaradi sebe ne prihajam . . . svarit sem te prišel . . . Benko iz Kota te namerava priti snubit in pri Štembalu se je danes bahal, da tvoj oče ni proti tej zvezi. Pomisli, stari Benko . . . Marijanica! Kaj ne, da to ni mogoče, saj te imam jaz rad, Marijanica, tako rad, da bi ga ubil, če bi se to zgodilo!“

Ko ga je zagledala, je kakor otrpla obstala, roke so ji omahnile ob životu in bleda je bila kakor stena. Rekla pa ni ničesar.

In Tone je zapazil, da so Marijanici tekom tednov, odkar je ni videl, sveža, zdravordeča lica upadla in da je bolestna bledota pokrila njen obraz.

Njene svetle, žive oči je zakrivala megla. In hipoma si je mislil: „Koliko je pretrpela! — Koliko noči preplakala! — Koliko bolesti, skrbi in srama je morala občutiti in prenesti! — In vsega tega sem kriv jaz.“

Pekoč kes in neizmerno sočutje sta se mu vzbudila v duši in z vso iskrenostjo je vzkliknil: „Odpusti mi, Marijanica, a verjemi, da te ljubim, da te bodem ljubil večno!“ In še ji je hotel govoriti.

Toda silen udarec po glavi ga je vrgel zviškoma na zemljo. Čutil je le še besne sunljaje in zbadljaje, slišal tuljenje, kletve in kričanje . . . zdelo se mu je, da pozna pijane glasove svojih tovarišev, s katerimi je sedel in prepeval še popoldne pri Štembalu . . . zdelo se mu je, da čuje krohot Benka . . . a vse se je zgodilo pobliskovo — niti ganiti se ni mogel več in zapustila ga je zavest . . .

Preko Gorjančevega hriba je tekla tolpa črnih postav ter izginila med smrekami v temo tiho in brez sledu.

S stolpa vaškega patrona sv. Jakoba so zazveneli udarci cerkvene ure počasi in zamolklo in nad mirnim selom je plaval v krvavorumenem žaru ščip.

(Dalje prihodnjič.)

Z RAZSTAVE ŽENSKIH ROČNIH DEL.

vitezov v Rimu ter je bil papežev gost; tudi kralj neapoljski, vojvoda milanski in drugi mogočni gospodje so mu osebno izkazovali svoje spoštovanje.

Toda, kakor je v nemirnih časih povsod in vedno, je bilo tudi pod vladarstvom papeža Pavla II. nekaj nemirnežev, ki so zlorabljali njegovo dobroto, povzročali nereda ter mu stregli celó po življenju. V Rimu sta bili razkriti dve zarioti. A kakšna je bila kazen? Pavel II. je zapeljance posvaril, kolovodje pa je obsodil na galere.

Le kratko je bilo življenje tega odličnega cerkvenega kneza; neki katar ali — kakor trdijo drugi — pokvarjenost želodca ga je umorila v 54. letu svoje starosti. Umril je 27. julija 1471. Vladal je le 6 let in 11 mesecev. Trditvi nekaterih, da je umrl vsled zastrupljenja, je ugovarjal papežev telesni zdravnik Valerius pl. Viterbi, ki je označil povodom smrti papeževo silno debelost in neprestane katare. Zaradi takega katara ga je po neki večerji zadela katastrofa.

Njegovo truplo so pokopali v Vatikanu poleg njegovega strica, papeža Evgena IV. Papež Sikst IV. pa je podedoval ogromno premoženje v zlatih, srebrnih in raznih dragocenih posodah, milijon v denarju i. dr.

Življenje Pavla II. je opisal kardinal Quirini pod naslovom: „Pauli II. Barbo . . . Vita . . . Roma 1740. Knjigo je leta 1757 dobil tudi Jošt Weikhard Anton grof Barbo za grofovsko rodbinsko knjižnico.

Izvrsten mramornat relief s portretom tega papeža, ki je bil naši domovini najbližji, hrani deželni muzej Rudolfinum v Ljubljani. (Glej našo sliko str. 317.) Relief je darilo grofice Antonije Blagayeve iz l. 1823; izvrsten velik oljnat portret tega slavnega potomca hiše Barbov pa krasi veliko knjižnično dvorano na gradu Rakovnik pri Št. Rupertu na Dolenjskem (Kroissenbach), last grofa Antona Barba, kranjskega državnega in deželnega poslanca.

Zaključuje svoje poročilo o tem največjem cerkvenem knezu plemenite kranjske rodbine, pa se spominjam še enega, tudi visokega cerkvenega odličnjaka iz svoje domovine, moža bistrega duha in odličnih lastnosti — Slovenca, rodom iz zelene Štajerske, ki je deloval kot knezoškof ljubljanski, kot knezonadškof in kardinal goriški — sina naše zemlje, ki je bil papeški časti najbližje — dr. Jakoba Missije. Usojeno mu je bilo, preseliti se še v mladih letih pred papežem Levom XIII. — in vitam aeternam!

GORJANČEVA MARIJANICA.

Spisal Fran Govékar.

(Dalje.)

IV.

naravnem vaškem milieuu, ki ne pozna perverzne pruderije meščanske kulture in lažnjive moralnosti, pod katero se skriva pohujšanje in srčna pokvarjenost, — v priprostem ozračju matere zemlje se vrše vse funkcije življenja javno, golo in brez bolehné sramožljivosti. Človeka in žival veže večja simpatija in duša kmeta razume instiktivno misterij priporode, s katero se čuti nerazdružno spojen ter vidi v vsem le zakon Božji, voljo Vsevišjega, ki je ustvaril zemljo in bitja na njej tako modro in neprisiljeno.

Revna je bila Dolga vas, a živino so imeli kmetje lepo, in daleč na okoli ni bilo dobiti takih konj, kakor v tem kraju.

Pri Glavanu so imeli žrebčarji svojo postajo. Šestorica majhnih, širokoplečih vojakov v rdečih hlačah in rdečih čepicah je vsako leto več mesecev opravljala štiri žrebce, divje, velike, močne,

kakor bron sveteče se živali. V prvem nadstropju je prebival ritmojster, eleganten, mlad mož, ki se je navadno silno dolgočasil, če ni sedel pri Štembalu, ali pa zalezoval po polju in hosti kmetiška dekleta in mlade omožene kmetice. Tudi vojaki so delali zgago med fanti, saj so se dekleta rada pomenkovala z njimi in razdrlo se je par razmerij zaradi teh rdečehlačarjev brez vesti in morale. Velika napetost je zategadelj vladala med vaščani moškega spola in med žrebčarji, ki pa so imeli splošne simpatije ženstva na svoji strani.

Dopoldne in popoldne so drdrali kmetski koleslji z upreženimi kobilicami h Glavanu. Nekateri kmetje so tudi jezdili, mahaje s svojimi suhimi nogami ob životu nizkih in slokih živali skoraj do tal. Tako se je zbrala vsak dan dvakrat pri Glavanu na dolgem dvorišču dolga vrsta vozov, med katerimi so sprevaljali svoje kobile. Izza visokozagrajenega čveterokota so se čule nemške kletvice ritmojstra.

Tudi Gorjanec je pripeljal svojo kobilu in čakal, da pride na vrsto. Imel je iskro, plemenito žival vitkega, prožnega telesa, drobnih nog in ozkega, stegnjenega vrata, z majhno, lepo glavo in košato grivo. Nervozno je skakljala ob kratkem povodcu, ki ga je držal Gorjančev hlapec s krčevito stisnjeno pestjo in bila s kopiti ob tla, krivila vrat do tal in pihala skozi nozdrvi.

Benko iz Kota je pristopil k njej in jo pogladil po bokih.

„Kje si jo kupil? Prokleta, če bi imel par! Še fajmošter nima takih!“

„Eh, kaj fajmošter! Njegove mrhe niso vredne enega kopita te kobilice. Dobil sem jo v Turjaku na gradu še žrebe. Venem letu pa dobim par, da ga sam grof ne bo imel lepšega.“

„Da, ti znaš, Gorjanec,“ ga je pohvalil Benko, „ampak le pri živini. Če bi znal tudi drugače, saj bi ti rekel, da si pameten človek.“

„Ne vem, kam namiguješ; ampak tisto je pa že res, da bi midva skupaj postavila celega moža, ki bi znal vse.“

Gorjanec se je zasmeljal in odgnal svojo kobilu v pregrajo. Dobro je bil razumel Benka, a izdati se mu ni hotel.

Že dolgo je hodil Benko okoli njega ter iskal pri vsaki priliki njegove družbe. V gostilni sta prisedala drug k drugemu in se hvalila, da sta najboljša gospodarja. In ljudje so uganili že davno, da hoče postati postarni vdovec Benko Gorjančev zet. Ko pa se je Benko začel sam hvaliti, da dobi Marijanico, samo če jo bo hotel, je bila med vaščani dognana stvar, da bosta Benko in Marijanica kmalu zakonski par. Snubil pa Benko še ni Gorjančeve hčere.

Hudobni jeziki so začeli trditi, da se vdovec boji tekmeča Toneta, mlajšega, lepega fanta. In ko se je razvedelo, da so ga našli ponoči za praznikom sv. Jakoba pod Marijaničnim oknom hudo natepenega in s krvjo oblitega, se je šepetalo med vaščani, da je prav gotovo Benko podkupil fantine. Ko je pa začelo poizvedovati orožništvo za storilci, ni vedel nihče ničesar in zadeva se je potlačila tem lažje, ker je bil Tone — sicer z obvezano glavo — že dva dni nato zopet na delu. Kamnosek ni izdal ničesar in vzlic pritiskanja orožništva ni hotel izreči niti najmanjše slutnje. Pač pa se je odtegnil družbi fantov docela in ni zahajal nikamor več.

Benko je prihuljeno sedel na svojem koleslju in z lokavim nasmehom pušil najcenejšo smodko. Gorjančev odgovor mu je ugajal in razlagal si ga je v svojo korist. Da, Gorjanec in Benko bi uganila skupno kar je najpametnejše:

združila bi dvoje največjih posestev v eno samo s tem, da bi Marijanica, očetova dedinja in Benkova žena, prinesla seboj v zakon kot doto vse imetje, ki so ga nakupičili njeni dedi in roditelji.

Benko si je pomaknil širokokrajni kastorec na uho, zravnal svojo levo ramo tesnejše k životu, da mu ni štrlela več tako k ušesu in potegnili telovnik preko trebuha, da so zacingljali stari tolarji ob debeli srebrni verigi. Samozavest mu je sijala iz oči in široka usta so se mu raztegnila v ošaben smeh.

Izza pregraje pa se je razjeknilo divje rezgetanje Gorjančeve kobilice. Čulo se je kričanje in psovanje, a hipoma so zagrmela vrata s silnim truščem ter odletela. In izza pregraje je skočila kobilica z vihrajočo grivo in s plašno iskričimi se očmi, trepetajočih nozdrvi in visoko dvignjenega repa. Za povodca in brzdo sta jo izkušala zadržati Gorjanec in njegov hlapec, a kobilica se je vzpela na zadnje noge, se ju otresla, da sta odletela v stran, ter oddirjala pobliskovo z dvorišča na cesto. In v silnem begu je drla proti domu. „Jezus, Marija! Bežite!“ so vpile kmetice nad otroci, ki so se igrali v prahu na cesti ter se vrišče razpršili.

Na dvorišču pa so se ruvali štirje žrebčarji z ogromno, črno bestijo, ki je bila planila izza podrte pregraje, se spenjala ljuto na zadnje noge, kosila togotno s svojim bujnokošatim repom po tleh, kazala svoje strašno zobovje in jezno metaje svojo veliko dolgogrivo glavo semintja, zrla z besnimi očmi svoje krotilce, ki so jo hipoma ovili okoli ledij in sprednjih nog s širokimi platnenimi vezmi, da se ni mogla osvoboditi.

Nastal je hrup in vrišč. Razburjene in prestrašene kobile so skakale, razgetale, razbijale okoli sebe in izkušale iztrgati se, prevrnilo se je par kolesljev, kmetje pa so upili, kleli in se borili z živalmi.

Ob odbitih vratih pregraje je ležal Gorjanec v nezavesti. Kobilica ga je bila zadela s kopitom v prsa. Iz ust mu je stopila krvava pena in včasih je bolešno zaječal.

„Vode, vode, prokleta, vode!“ je upil Benko in izkušal dvigniti Gorjančevo gornje telo.

Hlapec, ki si je bil raztrgal srajco in si odrl roko preko komolca, je tekkel v hišo po korec vode.

„Verdamntes Vieh!“ je klel ritmojster in tekkel v žrebčarno, odkoder se je čulo razburjeno topotanje in rožljanje. Vsi žrebci so se bili vznemirili ter se trgali od jasli.

In Gorjancu so vlili vode v usta ter ga močili. Hitro se je zavedel ter se težko sklonil pokonci.

„Kje je kobilica? Ali se ji ni nič zgodilo?“ je bilo njegovo prvo vprašanje.

„Ne skrbi, doma je — v hlevu!“

Benko mu je pomagal na noge ter ga odvedel na svoj koleselj. In vpregel je svojo kobilico ter ga peljal počasi domov. Gorjančev hlapec pa je vlekel za njima prazni domači koleselj.

Na pragu je stala Marijanica.

Ko je videla očeta smrtnobledega sloneti v Benkovem vozu, mu je stekla na proti ter vpila:

„Oče, oče, kaj vam je? Moj Bog, kaj se je zgodilo?“ Solze so ji zalile oči in blede obrazek ji je postal voščenobel. In objela je očeta ter se glasno zajokala.

„Kri, oče, kri! Oh, moj Bog, saj vendar ne boste umrli!“

Bolesten nasmehljaj je švignil preko Gorjančevega obraza. Svojo suho, trdožuljavo roko je položil nežno na zlatolaso Marjaničino glavo ter jo za hip pritisnil na svoje prsi.

„Ti moja . . . moja Marijanica!“ je dejal napol ihté. „Ne skrbi . . . če Bog da, ne bom še umrl — ne bom!“

Držeča ga pod pazduho, sta peljala Gorjanca, počasi stopaje vsak na eni strani, Marijanica in Benko v hišo. In korakajoči mimo odprtega hleva, so videli, kako se ozira kobilica, migaje s kviškostoječimi ušesi, plašnih oči in lahnodrgetajočega telesa.

„Ti mrhica, ti!“ se je šaljivo jezil Gorjanec, ko jo je zagledal ter se ustavil. „Kmalu bi ubila sebe in nas . . . Ubožica!“

Trojica je izgila v hišo, iz hleva pa se je čulo zaporedoma rahlo, veselo rezgetanje lepe mlade kobilice . . .

Proti večeru pa je pozvonilo v farni cerkvi in po vasi so poklekali ljudje ter se trkali na prsi, ko je hitel mimo njih župnik z Najsvetejšim. Ženske in otroci so se pridružili duhovniku.

Mrak je legel na vas. Pred Gorjančevo hišo je klečala na obeh straneh hišnih vrat vrsta žen in deklet, v rokah pa so držale prižgane svečice. In duhovnik se je na pragu obrnil ter blagoslovil nizko v prah se sklanjajoče ljudi, trkajoče se na prsi. V hiši na postelji pa je ječal Gorjanec in zdihoval: „Gospod, jaz nisem vreden, da greš pod mojo streho . . .!“

Ob vznožju na tleh je klečala Marijanica in jokala . . .

V.

Par tednov je ležal Gorjanec bolan, pil tavžentrože in ajbiž, lisičjo in pasjo mast ter se hodil na Spašnik gret na solnce. Stara konjederka je hodila k njemu in končno so poklicali še Bendetovega Miho, ki je znal zagovarjati kačji pik in steklino, potem pa je Gorjanec vstal in šel zopet na delo. Osuhel je in propadel, bled je bil, pokašljeval je in pljuval kri, a ležal ni več.

Benko je zahajal vsak dan k njemu ter mu delal družino, da mu ni bilo dolgčas. In hodil je mesto njega na polje nadzirat posle, bil je pri koscih, ki so kosili otavo, in šel s hlapcema v zavod po drva.

„Ne skrbi, vse ti opravim,“ mu je rekal zvečer, ko sta sedela pred hišo in se menila o najnujnih gospodarskih opravilih. Vprezal je v Gorjančev koleselj mlado kobilico ter se vozil diroma h Gorjančevim in svojim delavcem, bil vsako jutro že pred solničnim vzhodom na nogah ter vodil energično obe posestvi. Ko pa je Gorjanec vstal, ga je naložil včasih poleg sebe na voz ter ga vodil seboj. In razkazal mu je svoje imetje, svoja hleva, svoje kašče, njive, travnike in zavode ter bil vedno pri njem.

Kadar pa se je na večer vračal v Kot, mu je dejal:

„Jutri pridem zopet . . . nisi še dovolj trden — vse opraviva skupaj . . . Ne boj se, vse bo v redu!“

Gorjancu je bilo to všeč. V postelji ga je obhajala spočetka nemirnost in skrb mu je polnila dušo, kaj bode, ko nima nikogar, ki bi mu zaupal svoje gospodarstvo. Oves je požeti, ajda in proso zorita, kositi treba otavo, z njiv bo spraviti krompir, repo in korenje, koruza bo kmalu zrela, na Mahu se mora narezati šota in s Krima zvoziti več sežnjev drv. In na žago je spraviti iz gozda pod Mokricem krcelje . . . pa še to in to . . . oh, na jesen je dela čez glavo! Toda prihajal je Benko in vse je bilo lepo opravljeno.

Dober prijatelj je, spreten in razumen, uren in previden.

In natihoma je Gorjanec premišljal, da bi si želel prav takega zeta. Ni več mlad, a zdrav in močan, trezen in priden. Vrhu tega pa bogat, kakor on sam. Res, da ima že otroke, a napol so že dorasli in če bi vzel Marijanico, bi imela vsaj kmalu nekaj delavnih rok zastonj na razpolago. Benkovina bi ostala prvim otrokom, Gorjančevo pa bi ostalo celo njej in otrokom, če ji Bog katere da . . .

Tako je razmišljal in sedel v debeli suknji poleg peči, v kateri je kuhala Marijanica večerjo.

Najrajši je tako sedel, saj gorkota mu je dela dobro in četudi je bilo vroče, njemu je bilo najprijetnejše.

In takrat je slišal, da je vstopil v vežo Benko.

„Kaj bo pa nocoj dobrega Marijanica?“ jo je ogovoril in pristopil bližje. „Ej, vraga, raco pečeš — i, seveda za očeta! Prav, prav delaš, Marijanica, najboljše ni za očeta nikoli zadosti dobro! Tako jih spraviš najhitreje pokonci. No, no, dobra hči si, to pa že moram reči.“

Gorjanec se je nasmehnil. Ugajala mu je Benkova pohvala Marijanice in skrb za njegovo zdravje. Saj je pa tudi res, da mu je spekla Marijanica že celo tropo piščancev, kokoši in rac, odkar je bil bolan! Hranila ga je z najboljšim in ga negovala z najvztrajnejšo ljubeznijo.

Benko pa je položil svojo roko na Marijaničino ramo ter dejal:

„Dobra hči si in dobra žena boš, Marijanica. In jaz bi rabil dobro ženo, tako pridno in tako zalo, kakor si ti. Kaj praviš Marijanica?“

Marijanica se je ozrla v Benkov obraz — širok, gol, z dvema ostrima, lisičjima očesoma, topim nosom in debelima ustnoma. Njegova pleča so bila široka, njegov vrat debel in kratek, prsa vzbokla in vse telo je kazalo silno moč. Kakor nizek, grčav hrast se ji je zdel, neupogljiv in trd kakor bi okamenel.

In nasmehnila se mu je.

„Vprašajte očeta!“

Njegova roka pa je zdrsnila božajoče ob njenem telesu ter jo stisnila krepko nase.

„Rad te imam, Marijanica!“ je dejal. „Rad! In tako dobro, kakor pri meni, se ti ne bo nikjer godilo. Vsega imam in vse bo tvoje . . . nič ti ne bo treba delati, le zame in zase boš skrbela . . . Bogata boš, kakor nobena druga!“

Hrepeneče se je nagnil k njej ter jo držal z obema rokama okoli pasa kakor v jeklenem precepu.

In Marijanico je obšlo v njegovem objemu vroče čustvo, razkošno in divje, kakor samó enkrat — tam gori pod smrekami nad kamenolomom. Za hip se je udala sladki omami, a že se je spomnila onega trenutka, ko je postala žrtev take omotice, domislila se je mahoma onega blaznega razkošja v nenadnem objemu Toneta ter vseh strašnih prečutih in preplakanih noči, polnih obupa, kesanja in sramote.

Pahnila je Benka od sebe ter mu hropeče ukazala:

„Pustite me in pojdite k očetu!“

Benku je bilo zažarelo oko od divje strasti, a hipoma mu je ugasnil plamen pohote, nasmehnil se je lokavo ter odšel k vratom.

„Midva sva se dogovorila, Marijanica“, je dejal, „sedaj pa se dogovoriva morda še z očetom.“

In vstopil je v hišo samozavesten, zmagovit.

(Dalje prihodnjič.)

LAHKOŽIVCI.

Spisal Jos. Kostanjevec.

IV.

Grozno soparno je bilo v pisarni. Uradniki so sedeli z odpetimi ovratniki in sopli težko. Leno so se pregibali listi, drsala peresa po papirju. Na čelih so vsem stale debele kaplje. A vendar so bila okna proti severu odprta na iztežaj, a ona proti jugu zastrta, da ni mogel notri niti najmanjši solnčni žarek. Nekaj težkega, neznosnega je ležalo nad debelimi akti in tlačilo in upogibalo glave navzočih. Okoli svetilk so krožile v dolgočasnih kolobarjih mušice, da je mrgolelo pred očmi.

Iz druge sobe so se oglasile stopinje. Prihajal je šef. Brisal se je z žepnim robcem in stopal mimo pisalnih miz počasi in veličastno

kakor bi jadrал. Oziral se je po uradnikih čez pozlačene naočnike, postajal ter zopet nadaljeval svojo pot. Peresa so hitreje šinila dalje, glave so se potuhnile. Nihče ni zinil besedice.

Šef je obstal za Krčonom.

Ta je sedel pri mizi s podprto glavo. Njegovi prsti so rili po dolgih, valovitih laseh, ki so sedaj viseli celó nad čelo. A pero je počivalo na črnilniku, Krčon ni izdelal dozday niti vrstice. Niti zavedel se ni, da stoji šef za njim.

„Zopet maček, gospod Krčon, héé!“

Glave navzočnikov so se za hipec privzdignile ter se ozrle po Krčonu. Nekatero so se takoj zopet povesele, a druge so se spogledale, češ, nekaj novega bo, da ne bo tako dolgočasno.

(Dalje.)

vem, da smo vsi ljudje in da so v naših časih ideje in tehnika na umetnostnem polju na videz postale mednarodne. Toda naj se nihče ne vara nad pomenom tega napredka! Mednarodne ideje so same blede podobice, katerim mora narodno svojstvo prilivati krvi, če hočejo živeti... Skratka: vsaka umetnost je in ostane narodna in je tem močnejša, čim bolj je narodna. Skoraj pri vseh evropskih narodih smo videli klasično dramo — a kje je njegova življenjska moč zdaj? Imamo sicer zdaj internacionalen roman — imenuje se dekadentovski roman — ki pa je gnusen izdelek čisto obrtniške kulture, ker nima nič sorodnega s pravo umetnostjo!

Narod, ne daj se prevariti po nekotikih besedah „modernih“! Ostani zvest svojemu svojstvu in čisti to svojstvo, katero ti naj ostane sveto! Mi hočemo biti in ostati, kar smo, ali pa nočemo biti in se nočemo vtopiti v evropstvu ter ga pokvariti z židovstvom, resničnim našim sovražnikom! Smo li boljši nego drugi narodi, o tem se ne pričakajmo! Bodi nam precej vsejedno, korakamo li na čelu civilizacije, ali ne, toda živeti hočemo, popolnoma izživeti se in zvesti hočemo ostati najboljšemu duhu naših očetov...

Ne pozabimo nikdar več, da smo narod Luthrov, Goethejev, Bismarckov in mnogih drugih orjakov in samo tam nagnimo svojo glavo, kjer se nam pojavlja človeštvo brez nadčloveštva.

Nadvlade tujih slovstev ne priznavamo več, dasi cenimo vse dobro, kar se nahaja v njih.

Svojemu bistvu se ne izneverimo nikdar, nego bomo moštvo in nrvstvenost tudi zanaprej smatrali znakom germanstva. „Iskrenost“, pravi Carlyle „je boljša, nego ljubkost.“ Prva dolžnost vsakega moža je, da se iznebi strahu, biti mora hraber, korakati mora naprej!

Tudi slovstvo naroda potrebuje hrabrih mož, ki si upajo upirati se duhu časa, posebno kadar se kaže svobodomiselnega! Umetnost je slobodna, pa tudi verna; umetnost ni samo znati, nego tudi hoteti, nrvstveno hoteti. Mlademu naraščaju, ki bo moral gotovo prestati hude boje, zategadelj ne morem dati boljših naukov nego: „Spominjajte se svojih hrabrih očetov!“

Bartelsova slovstvega zgodovina ni brez hib; nasprotstvo proti židom je preočito in izraženo včasih preveč robato; njegova sodba je večkrat presubjektivna in pristranska. Inače pa je njegova knjiga pisana z vzglednim narodnim navdušenjem in globokim prepričanjem.

A Bartels zastopa tudi naše nazore: Spoznavajmo se, potem se bomo cenili in spoštovali! Svoji k svojim! Iz naroda za narod! Pisatelj, pesnik, glasbenik in slikar, opazujte, študirajte svojo zemljo, svoj narod, svojo domovino! Iz domače zemlje naj vznikajo sadovi vaše umetnosti, potem bodo imeli neumrljivo življenje! Potem bomo mogli s svojo literaturo in glasbo ter s svojo umetnostjo tudi preko meje na poprišče mednarodne kulture. Prej pa — nikakor!

To je povedal Bartels tudi nam!

GORJANČEVA MARIJANICA.

Spisal Fran Govékar.

(Dalje.)

No, stara grča, kako, kako? Ej, dobro se ti pa le godi... pri peči sediš in dremlješ, na ognjišču pa ti peče hči tolsto raco... sakramiš!“

Benko je sedel h Gorjancu in si zapalil vivček.

Gorjanec se je nasmehnil, a rekel ni nobene, saj je vedel, da hoče govoriti Benko o važnejši stvari.

„Proso je zvoženo v skedenj in nocoj bodo meli. Žganja bo treba kupiti.“

„Kar kupi ga, saj veš, koliko bo potreba.“

„Dobro, dobro, — vse opravi... Ajda bo v šestih tednih tudi zrela, potem je opravljeno

vse. Krclje že zvažajo na žago in šota bo dosušena te dni.“

„Hvaležen sem ti, Benko, da si mi tako dober prijatelj!“ — Gorjanec je prijel Benkovo roko. „Moj Bog, kaj bi storil brez tebe! Saj na posle se ni zanesti. In sedaj je vse tako, kakor bi bil sam vse uredil! Kako se ti odslužim, Benko?“

Gorjanec je zakašljaj, bolešno skremžil svoj suhi, blede obraz, poln gub in vrask, ter se prijel za prsi.

„Boli me“, je zaječal, „menda se mi je vendarle nekaj utrgalo... včasih pljunem celo kri...“

„Ne, ne, le nikar ne obupuj! Saj ti je vendar domalega čisto odleglo. Hej, Zdražbovemu Francelju so že svečo držali, pa se je le še izlizal, da dela danes za tri!“

„Res, včasih mi je popolnoma dobro . . . samo še zebe me rado. Ali naenkrat me zgrabi kašelj, kakor bi me hotelo zadušiti . . . in potem me skrbi, kaj bo . . . kaj bo . . .“

„I, zato pa pravim, da se varuj . . . ne skrbi za nič . . . pusti vse meni, pa bo prav in dobro, če je Božja volja! Saj si zadovoljen z menoj, ali ne?“

„Kako bi ne bil!“

„Vidiš, in tako lahko ostane, Gorjanec, če le hočeš! Bolan si in namestnika boš potreboval morda še dolgo. — Marijanico mi daj! Govoril sem že z njo . . . samo od tebe je še odvisno . . .“

„Slišal sem . . . Če je njej prav, zakaj bi meni ne bilo?“

„Mož beseda!“ Benko je stegnil desno dlan in Gorjanec je udaril rahlo vanjo.

„Bog daj srečo!“

„Pa napravimo še ta teden pismo in v treh tednih je lahko že poroka. Ali ti je prav?“

„Prav. Po moji smrti dobi Marijanica vse, a sedaj . . . ali bo zadosti pet tisoč?“

„Dosti. Samo za otroka boš dal še tri, kaj ne?“

„Za otroka?! Kakšnega otroka? — Marijanica — !?“

Kakor bi ga bil zadel s kolom, se je zdrznil Gorjanec in strmel prestrašen v Benko.

„Ne razburjaj se . . . kar je, je . . . nesrečo je imela . . .“

„A kdo — kdo je bil vendar? — Moj Bog, Marijanica — moja hči — moja hči!“

Obupno je vil roke in majal glavo, saj ni mogel verjeti.

„Ne vprašuj . . . saj tudi jaz ne vprašam! Menda je bil tisti kamnosek — Tone — kaj vem. Naj bo kdorkoli . . . otroka pa prepíšemo na moje ime . . .“

Gorjanec pa je ob palici lezel k vratom in poklical: „Marijanica, v hišo pojdi!“

In pri mizi stojé, opiral se je z levico ob ogel, v desnici pa je tiščal palico. Smrtna blekota je pokrila njegovo lice in videti je bil naenkrat ropal stavec.

„Kaj bi radi, oče?“

Marijanica se je ustavila med vratmi; tudi njeno lice je bilo bolestno blede, oči so ji upadle, okoli ust so se ji videle globoke raze.

Gorjanec jo je meril z očmi, ostro in bo-deče so polzeli njegovi pogledi po hčeri, potem

pa se je spustil kakor uničen na stol in ni rekel ničesar.

Benko pa je pristopil k njej ter dejal mirno in suho:

„Še ta teden se peljemo k notarju, da naredi pismo.“

„Dà,“ je odgovorila Marijanica.

„V treh tednih pa bo poroka . . . Ali ti je prav?“

„Dà.“

In obrnila se je ter odšla zopet v kuhinjo. Tam pa se je zgrudila poleg ognjišča na tla in zaihtela ter plakala . . . plakala . . .

In silno, besno sovraštvo je polnilo njeno srce. Sovražila je Benka, sovražila Toneta in zaničevala sebe. Toda njen sklep je storjen: beračeva žena ne bo nikdar; — da bi se ji smejala vsa vas, tega ne, — nikoli! Bogata, najbogatejša v fari hoče biti, uplivna in mogočna, kakor nobena druga! Toda beračeva, ki jo je pahnil v tako nesrečo in sramoto, nikdar — nikdar! V hiši svojih staršev in dedov hoče ostati; — tu je njen dom — tu hoče biti gospodinja, veljavna in češčena, kakor nekdanja njena mati!

V tem hipu je občutila v svoji duši le eno strastno hrepenenje: maščevati se Tonetu, ki jo je tako ponižal, ki ji je nakopal toliko bolesti. Maščevati se nad njim, ki edini jo je hipoma, dasi le enkrat uklonil svoji volji ter ji znal vsaj za trenutek udušiti njen veliki ponos bogate gruntarske hčere! Sovražila ga je v tem hipu tako, da bi mu mogla izlahka poriniti nož v srce ter da bi vriskala od naslade, ako bi ga videla sedajle pred seboj mrtvega! Koliko se jih je trudilo za njeno ljubezen, koliko jih je ječalo pod njenim oknom, koliko izvrstnih snubcev je prosilo za njeno roko, a vse je zavrnila s ponosnim roganjem! Nihče se ni mogel pohvaliti, da mu je dovolila Marijanica najmanjše prednosti, da je dosegel najneznatnejši dokaz njene ljubezni. Tone pa jo je vzel kakor malovredno igračo v svoje roke ter jo oropal vsega.

Kadar je premišljala vedno in vedno iznova oni trenutek, ko je pozabila na vse in se udala blaznemu razkošju nenadnega, prvega moškega objema, ji je bilo nerazumljivo. Zdelo se ji je, kakor bi ne bila takrat ona, ki se je tako ponižala, nego drugo, ničvredno, podlo dekle brez časti in samospoštovanja. Nikdar in za nobeno ceno bi ne mogla storiti kaj takega, ako bi ne bila izgubila svoje pameti, svoje vesti! Zato pa je besno sovražila Toneta, ki jo je očaral in zastrupil dušo, da je danes tako grozno nesrečna.

In prepričana je bila, da je storil to svojo podlost iz gole sebičnosti, iz najgrše lakomnosti po njenem bogastvu. Prisiliti jo je hotel tako, da bi bila privezana nanj brez rešitve — da bi postala njegova brez volje in brez odpora.

Toda vsaj te zmage se ne bo mogel veseliti! Brez uspeha ostane njegov zločin, — vzela bo Benka, dasi se ji zdi grd in star, da pokaže Tonetu, da njega ne mara vzlic vsemu. Berač naj se druži z beračicami! — Izraziti mu svoje zaničevanje, svoje sovraštvo in maščevati se nad njim, to je bila njena najstrastnejša želja, pravzaprav pa slepa trma vasezaljubljene ošabnice, ki se ni zavedala svoje usodne zmote . . . Trma, ki je tvorila glavno črto njenega značaja, jo je vodila vedno, in udajala se ji je besno, togotno tudi sedaj . . .

Vrata so se odprla in v kuhinjo je stopil smehljaje Benko.

„Po vino pojdi“, je dejal ukazovalno, „pa za mence bo treba žganja! Nocoj bom večerjal tukaj . . . pristavi še zame kaj!“

Marijanica se je dvignila od tal ter si s predpasnikom brisala solze. Pogledala ga ni.

Benko pa se je čutil užaljenega in zahrnel je:

„Kaj pa javkaš, dekle? Vse je v redu . . . pusti sedaj kesanje, ko je prekasno . . .“ Pristopil je k njej in jej položil roko na boke. „Da veš, otrok je tudi moj . . . moj! Nihče naj ne izve resnice, sicer . . . sicer . . . Bodí pametna, Marijanica, ne bo ti žal!“ Hipoma pa se ga je lotilo poželjenje po tem lepem dekletu, objel jo je okoli pasu in poljubil na lice.

„Moja si, moja . . . rad te imam!“

Odšel je trdih, samozavestnih korakov v skedenj, kjer se bo zvečer melo proso.

Marijanico pa je polila hipoma rdečica, v silnem sramu je povescila glavo ter zrla srepo predse, šepetaje:

„Otrok je njegov . . . seveda, njegov . . . Nihče naj ne izve resnice in moje sramote!“

In hitela je v sobico, si privezala svež, trdozlikan bel predpasnik s ped širokim robom čipk ter si dela na glavo lepo ruto. Umila si je solze z obraza in si otrla lici, da je bila videti rdeča in sveža kakor nekdanj . . .

Potem pa je stopala lahko in prožno po cesti v prodajalno po žganje za mence in po vino za svojega ženina . . . Smehljala se je, a v kotičku ust je bila ostala ostra, trpka potezica, ki pa je ni opazil nihče.

VI.

Pred Gorjančevo hišo se je ustavila dolga vrsta kolesljev z nališpanimi gosti. Ženske, ki so bile danes oblekle izredno veliko število trdih, šumečih kril, da so bile košate in široke kakor le ob največjih praznikih, so s težavo zlezle z vozov, si popravljale svoje peče in si brisale s čipkastimi robci vedno in vedno iznova svoje ustnice, se melanholski nasmihale in se med seboj tiho pogovarjale. Možje v visokih, nad koleno segajočih škornjih, kratkih, ozkih suknjičih in s svilenimi čepicami s čopom, mahajočim jim po tilniku pod klobukom, pa so hiteli k hišnim vratom. In krohotaje so začeli takoj razbijati po vratih in kričati:

„Odprite! Izgubili smo ovčico! Vrnite nam jo, sicer vam razbijemo vrata!“

A v hiši se ni ganilo. Kakor bi bilo vse izmrlo — nikjer žive duše. Celu hlevi so bili zaprti, le par kokoši in rac je brodilo po ogromnem gnojišču.

„Odprite! Gorjanec, ali spiš — ali si gluhi? — Vraga, krščanskim ljudem, ki iščejo le svoje, boš vendar vsaj odprl!“

Toda odziva ni bilo nobenega.

Tedaj je stopil k vratom gostilničar Štembal in ponižno je izpregovoril besede:

„Ne zameri, Gorjanec, če tako razgrajamo! Nič se ne boj — saj smo dobri ljudje — tvoji prijatelji. Samo ovčico nam daj, pa gremo svojo pot! Prosimo!“

Hipoma so se odprla vrata in med svate je priletela stara, zgrbljena, bosa dekla zavihanih rokavov in izpodrečanih umazanih kril.

Vse se je zakrohotalo. Moški so metali deklo drug drugemu v naročje, dokler jim ni ušla rdeča in spehana za hišo.

Štembal pa je prosil dalje milo in ponižno:

„Gorjanec, ne bodi tak! Prosili smo te mlade, lepe ovčice, a ti nam ponujaš staro, mršavo kozo! Daj nam ovco — daj nam ovco!“

„Daj nam ovco!“ so ponovili vsi svatje in vrata so se odprla. Na pragu pa je stala Marijanica v črni svileni obleki in z vencem v zlatih laseh. Bleda je bila, objokanih oči, a silila je se na smeh.

In svatje so zavriskali, dvoje harmonik se je oglasilo hkratu bučno, ženske so se rinile k nevesti in ji stiskale roke, vodeče jo k vozovom,

Benko je privedel Gorjanca, ki se je opiral ob palico ter bil videti potrft in slab, kakor bi bil vstal pravkar z bolniške postelje. Omahovaje

je zlezel na voz, in vrsta vozov se je premikala.

Težki, tolsti konji so krivili svoje vratove, mahali z glavami, zvonili s kraguljci in medenimi, kakor zlato svetlikajočimi se ploščami na komatih ter skakljali nervozno; potem pa so zdirjali drug za drugim v dolgi, nepretrgani vrsti. In v zvoniku so zapeli zvonovi, na griču pa je počil trikrat zapored topič. Na vseh pragih so stale ženske in možje, otroci so tekli v trumah za vozovi in pod cerkvijo se je zbrala mahoma truma radovednežev . . .

In zgodilo se je, česar ni pričakoval nihče, kar se je zdelo vsakomur neverjetno: lepa, ponosna Marijanica je postala žena starega vdovca Benka — —

Ko pa so se vračali svatje iz cerkve, so se ustavili tudi v Štembalovi gostilni. Obredli so bili po starem običaju dotlej že vso dolgo vrsto kmetiških beznic in žganjarn od cerkve do Štembala in postali so zatorej glasni, razbrzdani in prepirljivi. Ženske so ostale večinoma na vozeh, a možje so begali okoli njih s steklenicami in čašami, polivali vino kakor vodo, klicali vsakogar pit, ki je šel mimo, vriskali, cepetali s petami ob tla, nekaj parov se je celo nekoliko zavrtelo.

Benko je bil že pijan. Danes je bil izredno dobre volje, delal se je mladega in gibčnega, zato je tekal semtertja, silil piti ter je tudi sam pil čez svojo mero.

In nenadoma se je oklenil Marijanice, ki je ždela molčé za mizo ter poizkušal plesati. A njegove noge so bile trde in neokretne, njegovo telo drveno in nerodno. Smešno je poskakoval pred Marijanico, jo omahovaje vlačil po sobi ter se lovil, da ni padel.

„Hej, Benko pleše!“ so upili nekateri in se smejali iz vsega grla.

V tistem hipu pa je stal med vrati Tone, kamnosek. Visok, raven in prožen kakor jelka in lep s svojim bledim, s polno črno brado obrobjenim licem, da so se uprle z občudovanjem vanj hkratu vse ženske oči, je obstal med podboji, potem pa stopil hipoma k Marijanici, jo prijel za ramo in jo potegnil k sebi.

„Srečo sem ti prišel voščiti!“ je dejal. „Da bi se nikoli ne kesala za to, kar si storila danes sebi in meni! To ti želim, Marijanica!“

Kakor besen vol se je zaletel Benko v kamnoseka ter dvignil svojo pest, da bi ga udaril. Tone pa je krenil s komolcem, in Benko se je opotekel, krilil z rokama po zraku in priletel ob klop.

„Prokleti pes beraški!“ je zahropel ženin in se pobiral od tal.

„Berač? Zakaj berač? Ali sem vam kaj dolžan? Ali mi je kdo kaj podaril ali posodil? Nihče nikoli! Vi pa ste vzeli meni, kar je bilo moje in kar ostane moje! Njen mož ste, a Marijanica je bila moja, kakor ne bo vaša nikdar, in kar vam prinese v zakon, je moje, četudi lažete, da je vaše! Tako. Povedal sem vam, — Bog daj srečo!“

Izpustil je Marijaničino roko, ki jo je držal v svoji pesti kakor v železnem precepku, jo pahnil k Benku in se obrnil k vratom.

„Lump! Pritepenec!“ je zakričal Benko in vrgel za kamnosekom steklenico. A zadel ga ni, — steklenica se je ravsula ob podbojih, da se je razlilo vino po tleh.

Poparjenost se je lotila svatov; hitro so se odpravili na vozove in harmonikarja sta vlekla svoja meha gluhim ušesom.

Kakor zid blede je ždela Marijanica na koleslju poleg Benka, ki mu je besna togota pogrnala v glavo kri, da so se mu napele žile kakor vrvice. Škrtal je z zobmi, a molčal . . .

Zvečer pa so se zbrali oglárji pred Gorjančevo hišo, se rogali ženinu in nevesti ter prepevali zasmehljivo:

„Jurij Benko,
vzemi Lenko,
dobro ženko
boš imel!“

Rada papika,
rada pupika,
rada v senci
ajčika!“

Marijanica je bežala v svojo sobico, jo zapahnila in plakala na postelji dolgo v noč obupno, neutolažno.

(Konec prihodnjič.)

splošnim kulturnopolitičnim položajem v slovenski domovini za Prešernove dobe.

Prešeren, Čop in Smole so bili takrat osamljeni zastopniki napredne smeri, katero je pobijala ne le nemškutarska, nego tudi slovenska konservativna stranka z dr. Jan. Bleiweisom na čelu.

Ernestina pojasnjuje razmerje očeta do Kastelica, Korytka, Bleiweisa, Vraza in Dagarina ter je pri tem s pogumno roko potegnila z obraza lažnjivo krinko temu in onemu. Sklicuje se na Prešernova dejanja in besede, je dokazala, da je bil njen oče prvoboritelj za slovenski jezik, za nje-

govo individualnost, pa za svobodo in pravico proti temni reakciji in terorizmu.

In tako stoji danes pred nami človek Prešeren osvetljen od vseh strani. Njegovo življenje nam je sedaj jasnejše, marsikaj o njem umljujejše. Kakor mozaik je sestavljena nova Prešernova podoba iz neštevilnih koscev, svetlih in temnih, majhnih, neznatnih in velikih: skupni vtis pa nam dela — če možno — njegove poezije še dražje in milše, saj vidimo, da je bil Prešeren slovenski genij v vsem, kar je storil in — opustil.

Zato hvala Ernestini Jelovškovi!

GORJANČEVA MARIJANICA.

Spisal Fran Govékar.

(Konec.)

VII.

Noč se je nagibala že k jutru, ko so se krohotaje, vrišče in kričaje zaletavali pijani svatje po Gorjančevem dvorišču ter lezli v svisli, nabite s svežeposušeno dehtečo klajo. Polegli so po senu drug poleg drugega in zaspali trdo kakor omedleli.

Ženske so dobile svoja ležišča v hiši.

Tiho je bilo po vasi, le mrzel, oster jesenski veter je lopotal z oknicami na hlevih, bujno naraščal, bril preko streh in se izgubljal po barju. Na nebesu je migljalo na milijone zvezdic, ki so se videle v ostrem zraku svetle, kakor brušeni dragulji, s stolpa kapelice vaškega pokopališča se je razjeknil včasih zategel vzkrík skovirjev in doli iz grajščinskega gozda je prihajalo hripavo lajanje lisice.

Pred duri Marijanične sobice se je takrat bos pritihtapil Benko. Bil je pijan, vino mu je vrelo po žilah, da ni občutil mraza, ki je silil v vežo skozi priprta vrata. Omahovaje se je oprijemal podbojev, praskaje s prsti iskal kljuke in šepetal:

„Marijanica . . . odpri . . . jaz sem! — Odpri, da se še sama kaj pomeniva! — Saj sem tvoj mož — odpri, za vruga, slišiš . . . odpri, sicer utarem vrata!“

V sobi je zašumelo . . . zaškripala je postelj — a Marijanica se ni oglasila.

Benko pa je visel ob durih, trkal in klical. Iz sobe na drugi strani veže se je čulo hrkajoče

sopenje trdnospečih, omamljenih žensk, — iz izbe v podstrešnem nazidku pa je prihajalo suho, piškajoče kašljanje Gorjančevo.

„Kaj nisi moja žena?! — Odpri, neumnica! Slišiš, sakra . . . če ne . . . če ne . . . jaz te že jutri pretepem, Marijana! — Primojduši, da te pretepem! — Kaj misliš, da te ne smem? — Tvoj mož sem in pokorščino si mi obljubila danes pred oltarjem! — Kar lepo ubogaj pa odpri izlepa . . .“

In trkal je, prošil, grozil, kled, — Marijanica pa mu ni odprla, niti se mu oglasila . . .

Benku pa so se začele misli motoviliti, vino ga je tiščalo k tlom, truden je bil in spanec mu je legel na oči. Sedel je na prag Marijanične sobe, se naslonil na vrata, dremaje godrnjal in zaspal. In telo mu je omahnilo nazaj in zleknil se je po tleh ter izgubil zavest.

Tedaj se je nenadoma razlegnil preko vasi zaporedoma krik:

„Gori! Gori!“

Iznad kamnoloma je prihajal ta strašni glas: — bil je Tonetov.

In hipoma je stekla s skal temna senca nizdol proti Gorjančevi hiši — Tone je upil na pomoč — iz hiš so pritekli bos in jedva napol oblečeni kmetje na cesto ter kričali:

„Gori! Gori!“

Iz Gorjančevih svisli se je valil tenek dim, izza podstrešja je švignil včasih plamenček, lo-meče prasketanje se je čulo od nekod . . .

Gorjančevo seno se je unelo!"

Tone je odprl vrata senjaka in iz njega je bruhnil gost, dušič oblak dima. In iz tega dima pa se je slišalo zadehlo ječanje.

„Moj Bog, tu so ljudje!"

Bliskoma je planilo v dim nekaj kmetov s Tonetom ter privleklo šestorico omedlelih svatov. Hropeli so, jecljali in ječali ter ležali nepremično. Odnegli so jih na sosedov vrt ter jih polivali z vodo . . .

Bliskoma je bila streha v plamenu, na slemenju se je odprla široka vrzel in iz nje je švigal visoko proti nebu silen, rdečežolt zubelj. Goreča slama in plameneče seno sta letela po zraku, hipoma se je vnela tudi streha hiše, hleva in skednja, plamen je švigal skokoma od poslopja do poslopja, da je v trenutku gorelo petero stavb.

Nastal je silen vik in krik. Napol gole kmetice so begale vriščé s svojimi otroci, ki so jokali na ves glas, moški so kričali, iz hlevov pa je bučalo grozno, tuljenju slično mukanje in rezgetanje.

Bilo je svetlo kakor sredi dneva in vročina je naraščala. Od vseh strani so vreli ljudje, troje orožnikov z nasajenimi bodali je odganjalo starce in otroke ter izkušalo napraviti red pri gašenju. Ob vseh vaških vodnjakih so stali kmetje ter hlastno dvigali iz njih vodo, ki so jo odnašala dekleta v škafih h gorečim poslopjem. In kmetje so metali vodo v ogenj, nekateri so namakali rjuhe, plezali po strehah in razgrinjali mokre cunje in odeje po slamnatih slemenih. Od vseh strani se je čulo žvenketanje sekir, grmenje padajočih tramov in desk, plahutanje plamena, cvrčanje in prasketanje. Zagaten smrad vlažne, smodeče se krme in slame je polnil zrak, po katerem se je gostil črn, v žaru plamenov izpreminjasto se svetlikajoč dim, dvigajoč se v kompaktnih oblakih kakor iz dimnika velikih tovarnen. Nad vasjo se je širil krvavorudeč žar, krasen in strašen hkratu . . .

Iz stolpa se je oglasil zvon, za njim — drugi, — tretji, pojemaje in vzdihovaje, iznova glasno bučeč, pa zopet onemajoč. In zaihteli so obenem vsi štirje zvonovi neskladno, dušo pretresajoč, grozo budeč in kri ledeneč . . . ihteli so kakor bolni, v silni bolesti ječeči otroci, dušiči se ob lastnem plaču . . .

Od vseh strani se je tedaj odzvalo zvonjenje . . . po malih podružničnih stolpkih so zabrneli drobni, šibki glaski zvončkov, kakor bi cvilili v strašnem trepetu.

V celih trumah so tekli ljudje na pomoč, reševati in gasiti.

A rešiti ni bilo možno Gorjančevine. Kakor ogromna baklja je stalo vse njegovo posestvo v enem samem plamenu, dvigajočem se v velikanško višino proti razžarjenemu nebu. S senom nabite svisli, polni skedenj, zvrhoma nasuta žitnica, hlev, svinjak, drvarnica in hiša so goreli in rešiti jih ni mogel nihče.

Vaščani so splezali na sosednje strehe ter polivali, dušili ogorke in goreče glavnje, delali preseke, vlačili živino na prosto in znašali pohištvo na vrtove.

Tam pod kamnolomom pa je ležal na slamnjaku Gorjanec. Izpod goreče strehe ga je rešil iz postelje kamnosek Tone. Starec je drgetal v mrzlem jesenskem jutru od groze in mraza. Napoloblečen se je zavijal v svoj kožuh, ki mu ga je rešila Marijanica, trepetal kakor mrzliččen, ječal in tiho jokal, zakrivajoč si obraz, da bi ga ne videla hči, ki je stala poleg njega in gledala, kako samogoltno požirajo plameni ves očetov imetek. V požarnem svitu je stala poleg sključenega očeta mrtvaškoblede, trepetajočih usten, krvavo objokanih oči, strta, uničena.

VIII.

Hipoma, z vzkrikom se je zbudil Tone iz težke omedlevice. Ozrl se je in videl, da leži v svoji samotni sobici na postelji.

Tedaj pa ga je zbolela roka in zaječal je od silne bolečine. In spomnil se je, da je nocoj pogorela do tal Gorjančeva hiša z vsemi gospodarskimi poslopji in vsemi pridelki, — domislil se je groznega krika po vasi, prebujene iz najglobjega spanja, — bežočih, od groze bledih mater z dojenčki na razgaljenih prsih, — pretresljivega joka od mraza in strahu trepetajočih otrok, — obupno gasečih, od napore premočenih in od dima začrnelih kmetov, — strašnega plamena, ki se je kakor goreče morje razlival nevdržno naokoli ter požiral poslopje za poslopjem . . .

Spomnil se je, kako je vdrl v Gorjančevo hišo, padel nad pijanim Benkom, ležečim v veži na tleh. Zakričal mu je: „Bežite, gori!" in hitel v sobo, kjer je dišalo še po vinu, po pečenju in uvelih rožah in kjer so spale vrstoma na postlanih tleh Marijanične družice in žene svatov.

„Bežite, gori!" jita je zaklical ter bežal v podstrežje, kjer je našel Gorjanca, sedečega na svoji postelji, z blaznim strahom zročega tja v okno, skozi katero je prihajal strašni žar plamena. Prepadeno, kakor mrtvaško upalo je bilo

Gorjančevo lice . . . iz oči mu je gledala groza . . . ustnice so mu trepetale, a govoriti niso mogle.

Prijel ga je za roko. Bila je ledena in tresla se je kakor v silni mrzlici.

„Bežite, Gorjanec!“

Starec se je dvignil, a noge so mu klonile in omahnil je brezmočen nazaj na postelj. Tedaj ga je prijel pod pazduho ter ga napol noseč vodil po stopnjicah navzdol . . .

In kaj bi bilo potem? Hitel je v hlev, odvezoval živino od jasli, se boril z mlado kobilico, ki je v grozi bila okoli sebe in rezgetala, ne da bi hotela na dvorišče, kamor je letela od vseh strani goreča slama.

In potem? — Potem ne ve ničesar več . . . Kaj se je zgodilo?

Nad njim se je sklonil obraz.

„Ali budite?“

„Kaj se je zgodilo? — Kdo ste?“

Tone se je sklonil pokonci, a ječaje padel na postelj. Zbolela ga je roka, v glavi se mu je stemnilo in ves život se mu je zdel, kakor zlomljen in strt.

„Podrlo vas je padajoče bruno in vam zlomilo desnico.“

Tone je pogledal neznanca — spoznal je orožnika.

„Ko boste mogli vstati, odpeljeva se v Ljubljano.“

„V Ljubljano? Čemu?“

„Obdolženi ste, da ste zažgali.“

Tone se je dvignil hipoma in v silni bolesti zaječal:

„Jaz — jaz — požigalec? Moj Bog, kdo me dolži tega? — Nedolžen sem popolnoma.“

„Benko in Gorjanec sumita vas. Zaradi Marijanice!“

Tone je omahnil nazaj, solze so mu hipoma stopile v oči, globoko je vzdihnil, a molčal.

Orožnik pa se je dvignil s stola poleg postelje ter mu ponudil kozarec. „Pijte!“ In Tone je pil hlastno. Molčala sta nato.

Skozi okno so polagoma prodirali medli žarki jesenskega jutra. Gosta megla se je vlačila na cesti in okna so bila kakor zasuta s sivo moko. Tiho je bilo zunaj, kakor izmrto.

„Vzeli so mi Marijanico . . . vzeli srečo mojega življenja . . . sedaj mi hočejo vzeti še čast!“

Tako je razmišljal Tone in neznanska žalost mu je zagrnila dušo . . . Mrak — mrak vsepovsod! Nikjer veselega, upapolnega solnčnega žarka, nikjer koščka ljubezni in prijateljstva! Sam, tako sam sredi ljudi, ki poznajo zanj le grd sum, zaničevanje in sovraštvo!

In začel je govoriti, da si olajša boleost, — govoril je pretrgano, a pošteno in odkrito, kakoršno je bilo vse njegovo življenje.

„Rad sem imel Marijanico, kakor nikdar nobene duše na svetu in tudi ona me je imela rada, kakor ne bo nikdar nikogar več! — Samo hip je trajala moja sreča, potem sem jo izgubil, dasi sem se boril zanjo s krvavečim srcem. Sinoči pa so mi jo pokopali za večno . . . In ker sem ljubil nepopisno to svojo mrtvo srečo, sem hotel biti še pri njenem pokopu . . . Kako naj bi zdržal doma, ko se polaga v grob moje najdražje? — Šel sem na kamnolom, kjer sem preživel najblaženejši trenotek svojega življenja ter gledal tja, kjer so polagali mojo ljubezen v zemljo. In pogrebci so ob tem vriskali, peli, plesali, harmonika je igrala veselo, smeh in krohot sta bučala v noč, le jaz — le jaz sem se jokal nad kamnolomom! Jokal sem se, ko me ni videl nihče kakor Bog, ki ve edini, kako pošteno sem ljubil Marijanico! — Takrat pa se je zakadilo iz Gorjančevih svisli, hitel sem na pomoč . . . vse drugo veste!“

Obrnil se je v zid in zaihtel . . .

Popoldne pa so prenesli Toneta na kmetski koleselj, prisedel je orožnik in odpeljala sta se proti Ljubljani.

Tone se je ozrl na Dolgo vas. Tam pod hribom se je dvigal še vedno rahel, belkast dim . . . in tikoma so se belile skale kamnoloma. Med njimi so stale vitke bukve in jelke velih, rumenih listov, nad njimi pa so se košatile smereke s svojimi širokimi, bujnogostimi vejami, šibečimi se pod lastno težo.

„Tam . . . tam je bila moja . . . vsa moja!“ je vzdihnil Tone . . . še en pogled iz zasolzenih oči . . . in voz se je okrenil na ovinku . . .

IX.

Štiri mesece nato je dobila Marijanica sina. Bilo je lepo, čvrsto dete zlatorumenih lascev in črnih oči, ki so smehljale ves dan.

Sneg je padal neprestano in teška, gosta megla je ležala na naravi cele tedne. Kakor izmrta se je zdela vas Kot. Malokdaj se je kdo prerival po cesti, pogrezajoč se do pasu v mehki sneg. Kmetje so si napravili gazi med svojimi hišami in gospodarskimi poslopji, sicer se niso genili nikamor. Od vseh strani se je čulo razbijanje, sekanje in žaganje: na zimo se Kot vselej izpremeni v eno samo tovarno za zaboje in škattlje, ki jih na spomlad Kočani odvažajo v me-

sto, odkoder jih odpelje vlak na daljni sever, v Hamburg . . .

Dolgočasno življenje je imela Marijanica v tej vasi pod Krimom in osamelo se je čutila popolnoma. Par tednov po onem požaru ji je umrl oče in poslej je bila zapuščena med tujimi ljudmi. Kakor bi pihnil je ugasnila Benkova ljubezen, ko se je zavedel, da je uničil požar njegovi ženi malone ves imetek ter je ostalo le zemljišče, ki ga je imel dovolj sam in ki se ne da izlahka spraviti v denar. Osoren je bil, molčeč, izogibal se je Marijanice ter se vozil v Dolgo vas in Ljubljano, samo da ni bil doma. Nikdar ni videl na Marijaničnem obrazu prijaznega smehljaja, nikdar ga ni pogledala ljubeznivo kakor njegova žena, nikdar mu ni dovolila trenutka, ko bi bila lahko sama. In čutil je, da ga žena sovraži, in smešen se je zdel sam sebi. Nakopal si je na glavo ženo, ki mu ni donesla v zakon niti bogastva, niti ljubezni, pač pa sramoto in otroka drugega očeta. Pekla in grizla ga je zavest, da se je varal v svoji špekulaciji. Marijanična zunanost ga je dražila in jezila, da se je znašal nad svojimi posli in otroci brutalno, surovo. Posedal je po gostilnah in pil, dušil svoj gnjev in iskal utehe v vinu.

In zopet je sedel pri Štembalu za mizo v kotu poleg peči in gledal mrko v kozarec.

„Pa si nekam slabe volje, Benko, odkar si se odkrižal vdovstva!“ ga je nagovoril gostilničar in se primaknil k njemu k peči. „Mlado ženko imaš, najlepšo v vsej fari . . .“

„Ne govori neumnosti!“ se je otrsnil Benko. „Dobro veš, kako sem jo skupil.“

„Sam si vedel, kaj vzameš! Zakaj je nisi pustil kamnoseku?“

„Temu požigalcu? Za lumpa je ječa, ne pa žena!“

„Ne vem, če ne boš — ti sedel! Preiskava se je obrnila Tonetu na korist in dognalo se je, da so bržčas zažgali seno pijani svatje s svojimi čiki! — Ti in Gorjanec sta obdolžila Toneta pokrivem in če te Tone toži — Gorjanca ne more več! — boš kaznovan!“

Kakor bi bil okamenel, je sedel Benko in strmel v Štembala. Kri mu je hušknila v glavo in zaklel je robato.

„Še to! Še to! Prokleta, kaj sem si nakopal na glavo s to babo! Samo škodo — samo sramoto — same skrbi!“

Tisti večer je došel domov pijan in besen. Iskal je prepira s svojo ženo, ki jo je smatral krivo vsega. In takrat sta postala surova oba in odprl se jima je vrec, že dolge, mučne mesece zadrževan, umazana mlakuža, jedka in smrdljiva.

Izpraznila sta ves svoj zatajevani gnjev, razlila vse svoje sovraštvo in zaničevanje ter z besno naslodo iskala novih očitaj, podtikanj in zavijan, da sta se ranjala in žalila bolj in bolj. Vse je privrelo na dan, kar je ležalo dotlej na dnu srca grdega, hudobnega. In naslajala sta se ob vsaki novi bridkosti, ki sta jo zadajala drug drugemu in uživala, ko sta videla, da v surovosti nadkri-ljujeta drug drugega.

„Beračica si, in ponižna, hvaležna bodi, ako ti dam neslanega soka! Lena vlačuga, ki si mi prinesla v zakon le tega pankrta!“

Marijanica je vztrepetala — udarec je bil prehud. Toda hipoma se je vzravnala in kakor mačka je planila nad Benka, ga udarila za uho, da se je opotekel ter kričala:

„Ti stara svinja, ti grbasti osel, zadnji hlapec mi je ljubši od tebe!“

Tedaj je pala tudi Benkova pest na Marijanina pleča, njeni prsti so mu pulili lase, njeni nohtovi so mu orali po obrazu, on pa jo je bil besno, brezobzirno. A Marijanica je bila urna in prožna kakor veverica in umikala se je spretno njegovim udarcem, hkratu pa ga je opraskala vsega.

Benkovi otroci pa so upili prestrašeni, glasno jokali, Marijanin dojenček v zibelki je vokal, cvlil in kričal, hlapci in dekle pa so se muzaje in ro-gaje razbegnili k sosedom, ki so stali med svojimi vrati ter poslušali vik in psovanje v Benkovi hiši . . .

Drugo jutro je ždela Marijanica z obvezano glavo v svoji hiši, Benko pa se je odpeljal že na vse zgodaj.

Tako se je začelo in tako se je ponavljalo. Skoraj vsak dan iznova prepir, žalitve, psovanje in pretep. In vedno zopet je morala čuti Marijanica besede:

„Vlačuga! — Beračica! — Pankrt!“

Nikogar pa ni bilo, ki bi se zavzel za Marijanico . . . zapuščena je morala živeti v tem peklu in prenašati vse bridkosti ponesrečenega zakona. Najhujše pa je bilo očitno roganje sosedov, posmehovanje poslov in sovražno izogibanje Benkovih otrok. Nihče ni bil z njo prijazen, nihče ni imel sočutja in nikogar ni bilo, ki bi mu mogla zaupati se, olajšati si s pripovedovanjem in s tožbami svoje srce! Vsem je bila pritepenka, vsiljenka, ki so ji nekdanjo njeno ošabnost povračali sedaj, ko je bila ubožala, očitno in hudobno. In Marijanica je preplakala cele noči, podnevi pa se je vlačila strta, zlomljena . . .

Jokala je ob spominih na svojega pokojnega očeta, ki jo je ljubil nad vse ter se ponašal z

njo kot s svojim najlepšim, najdražjim biserom. Kakor princesinja je živela, brez skrbi, brez bolesti, brez žalitev, obdana od dekel in hlapcev, ki so ji služili pozorno in vdano ter ji bili hvaležni, ako jih je prijazno pogledala! In oče jo je nosil na svojih rokah, ji čital iz oči najmanjšo željo, da se je oblačila v svilo, baržun in čipke ter živela v razkošju! Prvo, najčislanejše, od najlepših in najboljših fantov ljubljeno in strastno poželjeno dekle v vsej fari je bila . . . danes, sedaj pa zro na njo s pomilovanjem in roganjem. Obsojajo, grde, psujejo in zaničujejo jo, pa privoščijo ji, da je pala tako globoko . . .

In vedno bolj se je utrjevalo prepričanje, da je vse njene bede in sramote kriv ta — otrok, ta sad greha, ki ga je proklela, še ko ga je nosila pod svojim srcem. Otrok, otrok! — če bi njega ne bilo — vse, vse bi bilo drugače! Otrok jo je pahnil v mlakužo tega sramotnega zakona, v pest ostudnega, surovega moža, v to peklo obupa in krvavih solz! Nikdar ni marala tega otroka. Kakor morilec njene sreče, časti in lepote se je vrinil v njeno usodo, pahnil jo z viška blaženosti v to brezupno siročino brez izhoda in rešitve!

Zato ga je že sovražila, predno je bil zadel po sobi prvi njegov plač! Sovražila ga je, gnusil se ji je od dne do dne bolj; nikakega sočutja ni imela, kadar je vokal in se zvijal v krčevitem ihtenju, mrko je zrla na otroka, ako se je smehljaj in zadovoljno raztezal svoje nežne, kakor mehka, bujna vrtnica rožaste ude. Nikdar ga ni poljubila . . . nikdar mu zapela pesmice uspavanke . . . njeno srce in njena usta so bila zaprta in mrzla . . .

Zavedala se je, da ne ravna prav, a bila je nesrečna tembolj, ker ni mogla drugače! — O, če bi ta otrok ne bil njegov . . . če bi ji ne bil storil toliko bridkosti in nečasti, toliko nesreče in reve, ljubila bi ga gorko ter mu bila najboljša mati!

Tako pa si je želela, da bi tega otroka ne bilo nikdar! In zahotelo si je, da bi vsaj sedaj umrl, potem bi bila vendar svobodnejša, mirnejša, potem bi ji vsaj ne bil vedno pred očmi kot dokaz njenega sramotnega padca in vzrok njene strašne usode! S smrtjo otroka bi se končala njena preteklost, tako pa bo rasla in se dvigala vedno večja, vedno očitnejša!

In ponoči je dvigala glavo ter poslušala, ali dete ni nehalo dihati, nagibala se je preko zibeli ter iskala na nežnem obrazku sledov boleznih — konca . . . A otrok je bil zdrav, vesel in živahen . . . njegove črne oči so sijale prijazno . . . njegove debele ročice so se stegale za njo — svojo mamico . . .

Tako so minevali meseci . . . Zima se je umikala . . . sneg je kopnel, deževalo je cele tedne in ceste so se pogrezale v blato. Na barju, ki se je izpremenilo v jezero, so gledale iz črne vode že same strehe in ubogo ljudstvo si je na plavih in čolnih reševalo jedva nago življenje. S Krima so drli hudourniki, lžica je odnašala mostove, ruvala drevesa, zasipala s prodrom njive in travnike . . .

Potem pa se je zjasnilo . . . hipoma so upale vode . . . zazelenelo je prvo brstje in na prisojni skali nad Kotom je vzcvela črešnja . . . Pomlad!

In takrat se je neke noči vrnil Benko zopet iz mesta. Bil je na sodišču. Tožil ga je kamnosek Tone, ko je dokazal, da mu je storil Benko največjo krivico, ker ga je obdolžil požiga ter ga spravil nedolžnega v večmesečno ječo. In pri obravnavi se je hkratu razkrilo, da je bil res Benko napojil in najel dolgovaške fante, ki so napali in pobili Toneta pod Marijaničnim oknom.

Benko je bil obsojen v zapor in plačati je moral Tonetu še odškodnino za izgubljeni zaslužek.

Kakor divja bestija je zategadelj Benko napal svojo ženo, saj je zaradi nje stal sedaj osramočen in globoko ponižan pred vso faro. Bil je ostuden prizor, ko je lovil besnotogoten Marijanico, jo tepel s pestjo in suval, vlačil za lase ter psoval blatno in podlo . . .

Tisto noč je sklenila Marijanica, da stori konec svojemu trpljenju . . . Ko se je zdanilo, je vzela otroka in zapustila hišo.

* * *

V mali čuvajnici ob tržaški železnici je spal na postelji čuvaj Tone. Zaradi zlomljene desnice je bil moral za vselej odložiti kamnoseško kladivo ter si poiskati lažjega opravila. Našel ga je na železnici. Radi so ga sprejeli, saj je bil bistre glave, vedno trezen in lepega vedenja. Tako je postal čuvaj, dobil lično hišico z majhnim vrtom okoli, najel dvoje njivic ter vzal k sebi mater, da mu je gospodinjala.

Ponoči je moral mnogo bdeti, zato pa je legel popoldne in zaspal, med tem ko je mati delala na vrtu.

Tedaj pa so se nakrat odprla vrata in v čuvajnico je stopila ženska. Hipoma je stala ob postelji in položila nanjo zavoj.

„Tu ga imaš . . . tvoj je!“

Tone je planil pokonci.

„Marijanica — ti?!“

A ni je bilo več.

„Marijanica! Počakaj vendar!“

Na postelji pa je zajokalo. Tone je odgrnil zavoj in zaihtel: „Moj sin! Moj sin!“ In pokleknil je na tla, objel otroka z obema rokama, ga poljubljal ter ihtel: „Moj sin, moj sin!“

Nato je hitel iz hiše, — a Marijanice ni mogel uzreti več . . .

X.

V kuhinji poleg štedilnika je sedela in pila kavo. Zamišljena je prišla, nemo ždela, strmela v tla, majala s svojo sivo glavo in vzdihovala.

Moja mati jo je poznala, saj sta bili iz iste vasi doma in rojstni hiši sta si bili sosedi.

Tako je prihajala k nam že več tednov, odkar se je bila nenadoma vrnila iz Trsta, kjer je bila nazadnje hišna oskrbnica pri bogatem trgovcu.

Mati je bila torej njenega vedenja vajena. Kadarkoli je prišla, je dobila kavo, in potem sta sedeli nemi ter izpregovorili le redkokdaj besedico. Le kadar se je vrnila iz urada sestra Minka, zardelo je starkino lice, sanjavo so se ji zaiskrile oči in kimaje je govorila:

„Marička“ — tako je klicala z dekliškim imenom svojo mater — „Marička, kako lepo je biti mlad! — Ali veš, kako sem bila takrat oblečena? Oh, kako sem bila lepa! — Dà, gospodična Minka, najlepša sem bila v vsej fari in moje obleke . . . moji robci . . .“

Hipoma je oživela in pripovedovala o svoji mladosti. In zdelo se mi je včasih, da govori kakor o tuji osebi, ki ji je ostala v spominu po štiridesetih letih še vedno krasna, zavidanja vredna . . .

Mati se je smehljala. „Dà, Marijanica, nobena ni bila lepša od tebe, nobena bogatejša!“

Sklonila je glavo, umolknila, srepo zrla v kavo in zatrepetala z vekami, za katerimi so se ji zbirale solze.

„Tudi nobene nesrečnejše ni bilo!“ je vzdihnila, molčala nekaj časa, nakrat pa vstala in odšla, ne da bi se poslovila.

A prihajala je vedno iznova.

Nekega popoldne pa se je prijokala v hišo. V tivolskem parku se je slučajno seznanila z otroci svojega sina.

„In ne poznam ga . . . še nikdar ga nisem videla, odkar je odrasel! Njegovi otroci pa so krasni! Oh, Marička, starejša punčka — dvanajst let bo kmalu — je prav taka, kakoršna sem bila jaz: zlate, v kodre zvite lase ima, ki so mehki kakor svila, in njena usta, njena bradica je moja . . . Oči pa ima črne, kakor jih je imel Tone!“

„Pa pojdi k sinu! Vesel bo, ko spozna svojo mater!“ ji je prigovarjala moja mati.

Plašno jo je pogledala, kri ji je bušila v vela, bleda lica in jecljala je:

„Bojim se ga, bojim! Nikoli ga nisem ljubila . . . vrgla sem ga očetu in nikdar se nisem menila za njegovo usodo! — O, ne, ne, — mislila sem nanj tolikokrat, sanjala o njem, pa molila zanj, če je še med živimi. Izgubila sem ga, a sedaj, ko sem ga našla, se ne upam k njemu! Kakšna mati sem, da se bojim stopiti sinu pred obraz! Moj Bog, kakšna mati!“

Mati moja pa ji je prigovarjala.

Toda če je ne bo hotel priznati? — Če ji pokaže vrata, ker ga je zavrgla in se ni brigala zanj malone štirideset let? — Morda ne pozna čuta sinovskega do matere, saj je ni videl toliko časa . . . ?

Starka je trepetela, ihtela in plakala, hrepenela videti sina, prijeti ga za roko in poljubiti mu ustni ter reči mu:

„Glej, jaz sem tvoja mati!“

A ni se upala, saj ga ni poznala in sin ni poznal nje . . .

Nekega večera pa je slonela ob vratih stanovanja finančnega kontrolorja sivolasa ženica vlični črni obleki. Blede je bila in prepadena, strah se ji je čital na obrazu. Pozvoniti bi morala, a poguma ni imela. Za hip se je obrnila zopet k stopnicam, da bi odšla, a vedno se je vrnila iznova k vratom in čakala.

Tedaj pa je prišel navzgor visokovzrasel starček. Pokonci se je držal, dasi je imel že dolgo, belo brado in bele lase. Obstal je in uprašal ženico:

„Kaj bi radi, žena?“

Ozrla se mu je v obraz, vztrepetala in omahnila:

„Tone, Tone, ti — ?!“

Zdrzil se je, ostrmel, ko je začul ta glas, pa zašepetal:

„Marijanica!“

In dvignil jo je od tal ter jo odvedel v stanovanje. V glavi se ji je vrtelo in srce ji je bilo, kakor da stopa v smrt.

„Stari oče, stari oče!“ je na hodniku zavpilo troje otrok, dve deklici in deček, ter teklo Tonetu nasproti.

Iz sobe je stopila vitka, mlada, lepa, črnolasa gospa ter se ljubeznivo smehljala.

„In tu sem vam pripeljal še staro mater!“ je dejal Tone otrokom. Osupli so, potem pa so spoznali ženo, ki jih je ogovarjala v parku ter

jim jokaje poljubljala ročice in lice. Prijazno so se ji bližali.

„Ivanova mati — Gorjančeva Marijanica“, je pristavil Tone, ozrši se h gospej. „In to je Ivanova soproga Vida!“

Marijanica pa je poklenila, razprostrla roke in pritiskaje otroke sebi, jokala tiho, krčevito. Niti besedice ni mogla izpregovoriti, samo ihtela je v neznanski sreči.

Nenadoma je stal pred njo mlad gospod goste svetle brade, kodrastih bujnih las, z zlatim nanosnikom na lepem nosu, visok, močan, širokopleč. Položil ji je na glavo svojo roko, ter jo poklical:

„Mati!“

Še nikdar ji ni rekel nihče te besede in zdaj, ko jo je čula, se ji je zdela strašna.

„Odpusti mi! Otrok moj — sin — Ivan, odpusti mi!“

Padla je predenj na obraz, oklenila se njegovih nog in ihtela, proseč: „Odpusti, če moreš, — odpusti!“

Tedaj so se ovile zopet okoli njenega telesa roke ter jo dvignile od tal. In sin je prižle svojo mater na srce ter jej poljubljaval velo lice.

„Moja mati ste in pri nas ostanete!“ —

In ko so sedeli Ivan, Vida, oče Tone in Marijanica potem sami v sobi, je vzela starka iz svojega žepa drobno knjižico ter jo smehljaje izročila sinu:

„To je tvoja dota“, je dejala. „Spravila sem jo . . . gozd v Mokricah je tu še nedotaknjen . . . razdeliš ga med svoje otroke, ko se pomože in oženijo! Siromaštvo je smrt ljubezni . . . Mi dva s Tonetom sva samo zato toliko trpela!“

In Ivan se je sklonil nad materino roko ter jo poljubil:

„Vedel sem, da mati sina ne more pozabiti!“

„Ne, nisem, Ivan! Pozabila nisem nikogar, ki me je kdaj ljubil!“ Otožen smehljaj ji je ozaril blede, suhotni obraz in blede, drobne ročice so poiskale desnico Tonetovo, ki jih je stisnil rahlo ter jih obdržal v svoji.

Tako so sedeli tesno drug ob drugem, in zdelo se jim je, kakor bi se bili sešli po dolgem, napornem, žalostipolnem potovanju. Sedaj so se našli in preverjeni so bili, da je tako najlepše, najboljše.

Mrak je legel na zemljo, v sobi je postalo temno, a luči niso prižgali. Motila bi jih in jim skvarila harmonijo duš in src, ki so čutila isto blaženstvo miru in sreče . . .

NADA.

Spisala Zofka Jelovškova.

Stala sta sama z očetom v stanovanju. Oče se ni premaknil. Glavo je imel podprto v roke, tako je sedel molče in nepremično. Nada ni vedela, kaj bi. Vsa slaba je bila, tresla se je, kakor da bi se bila prebudila iz globoke omotice.

Doteknila se je z roko očetove rame.

„Oče!“

„Pospravi!“ — je dejal.

Pokleknila je na tla in zbirala najprej pisma. Zložila jih je in zravnila. Žal ji je bilo teh nedolžnih, gotovo lepih pisem, ki je o njih oče tam v Fužinah dejal, da so najlepše in najsvetejše v njegovem življenju. Papir je bil čist, nobenega madeža ni bilo na njem in vendar so se ji zdela ta pisma oskrunjena in omadeževana. Z grdimi in zlobnimi očmi jih je čitala njena mati in vse najlepše je v svojem nizkem mišljenju izpremenila v blato. Z nizkimi mislimi jih je prebirala, s hudobno zavistjo v duši. Nič lepega niso budile

v njej, niti obžalovanja, niti žalosti, samo nedostojen srd, odurno surovost. In peklo jo je in skelelo, da se je njena mati, katero bi si želela dobro in vzvišeno, vselej vredno ljubezni in spoštovanja, tako globoko ponižala.

Zložila je vsa pisma in jih nesla očetu.

Zamahnil je z roko, niti doteknil se jih ni.

„Sežgi jih, vse sežgi!“

Pokazal je na vse, kar je ležalo po tleh.

„Knjig bi bilo škoda“, — je rekla Nada, — „naj bodo rajši moje!“

Ničesar ji ni odgororil. In Nada je zbrala vse trske skrinjice, tudi polomljeno kitaro je zbrala, potrgane strune, odtrgani trak. In vse je nesla v kuhinjo in sežgala. Tudi pisma je sežgala. Razumela je očeta, da jih ni hotel videti nikdar več, da se jih ni hotel niti dotekniti, zdaj, ko so bila oskrunjena in poblatena. Kitara je bila potrta in sežgana in oče ne bo nikdar več pel, kipci so bili razsuti in nikdar več se ne bodo razveselile

(Konec.)